

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פליליים

ע"פ 6916/06

בפני :

כבוד המשנה לנשיאה א' ריבלין
כבוד השופט א' פרוקצ'יה
כבוד השופט ס' גובראן

המערער :

ארמון אטיאס

נגד

המשיבה :

מדינת ישראל

ערעור על גזר הדין של בית המשפט המחוזי בירושלים
מיום 26.6.06 בת.פ. 1194/01 שניתן על-ידי כבוד השופט
עוני חבש

תאריך הישיבה :

ג' בניסן התשס"ז (22.3.2007)

בשם המערער :

עו"ד אביגדור פלדמן, עו"ד מירב חדרי

בשם המשיבה :

עו"ד נעמי גרנות

פסק-דין

השופט ס' גובראן:

העובדות הצריכות לעניין

1. כנגד המערער הוגש לבית המשפט המחוזי בירושלים כתב אישום הכולל ארבעה אישומים (פ 1194/01) המייחסים לו עבירות של לקיחת שוחד, לפי סעיף 290 לחוק העונשין, תשל"ז-1977 (להלן: חוק העונשין) וכן עבירות של מרמה והפרת אמונים, לפי סעיף 284 לחוק העונשין.

2. לפי כתב האישום, המערער עבד בעיריית ירושלים החל משנת 1972. בזמנים הרלוונטיים לכתב האישום, שימש כמנהל נפת דרום במחלקת הפיקוח על הבניה

בעירייה. מחלקה זו עוסקת, בין היתר, באכיפת חוק התכנון והבניה, תשכ"ה-1965 (להלן: חוק התכנון והבניה). כך למשל, המחלקה בודקת שהמבנה אכן נבנה לפי היתר בניה, ובהתאם לכך מנפיקה אישור כתנאי לחיבורו לחשמל, מים וטלפון (להלן: טופס 4). בנו של המערער, מר מרדכי אטיאס (להלן: מוטי), עבד במהלך השנים 1998-1999 בחברת "זום אדריכלות בע"מ" (להלן: זום). מוטי, ביחד עם חברתו לחיים (שלרבות הימים הפכה לאשתו), גברת ג'קלין קמיל-אטיאס (להלן: ג'קלין), שימשו כבעליה של החברה. במסגרת עבודתו, העניק מוטי שירותים בתחום התכנון והבניה. בזמנים הרלוונטים לכתב האישום, מוטי לא הוסמך לקבלת תואר הנדסאי וכן מעולם לא הוסמך כאדריכל. עוד נטען בכתב האישום, כי עת נתן מוטי שירותים בתחום התכנון והבניה, קידם את ענייניהם של לקוחותיו מול מחלקת הפיקוח, באמצעות ניצול קשריו עם המערער. במקביל, המערער ביקש לקדם את עסקיו של בנו מוטי ולסייע לו בעבודתו. במספר מקרים (המפורטים באישומים 1 ו-2) קיבל המערער שוחד מלקוחותיו של מוטי בעבור מעורבותו בקידום ענייניהם במחלקה. מעורבותו התבטאה, בין היתר, בפעילות מחוץ למקום העבודה, לרבות מביתו הפרטי. השוחד אותו קיבל המערער היה השכר שניתן לבנו מוטי עבור קידום ענייני לקוחותיו בעירייה. זאת, כאשר קידום ענייני לקוחותיו של מוטי, נעשה על ידי מוטי יחד עם המערער. במספר מקרים (המפורטים באישומים 3 ו-4), הפר המערער אמונים, שעה שטיפל אישית בענייני לקוחות בנו והעניק להם יחס מועדף.

באישום הראשון נטען, כי בחודש יוני 1999, ביקש מר נס שובל (להלן: שובל) לקבל טופס 4 ותעודת גמר לבניין, ולצורך כך העסיק את מוטי לשם ייצוגו בפני העירייה, לרבות בפני המחלקה. במסגרת עסקה זו, התחייב שובל לשלם למוטי שכר טרחה בסכום של 3,500 דולר, כאשר מטרתו היתה שהמערער יקדם את ענייניו. במהלך התקופה שבין 30.6.99 ל-17.10.99, סייע המערער לשובל לקבל טופס 4 ותעודת גמר, על אף חריגות בניה שונות שהמערער ידע עליהן. כמו כן, בתמורה, פעל שובל לשם קידום גיורה של אשתו של מוטי, ג'קלין, עניין שהיה חשוב מאוד למערער ואשתו.

באישום השני נטען, במהלך שנת 1999, או במועד סמוך, פנה מר וילאם קוטקס (להלן: קוטקס) אל מוטי וביקש ממנו לייצגו מול העירייה לקבלת האישורים הדרושים, בעבור שכר טרחה. המערער הציע למוטי שקוטקס יתקשר אליו ישירות. המערער שוחח עם קוטקס ופעל לשם קידום ענייניו היות וידע, כי קוטקס הוא לקוחו של מוטי, וכי מוטי עתיד לקבל ממנו כסף בעבור כך.

באישום השלישי נטען, כי בסמוך לחודש ינואר 1999, במהלך ביקורת שערכו מפקחים מהנפה שהמערער משמש כמנהלה בבית מגורים, בו התגורר אותה עת מר

אהרון נהרי (להלן: נהרי), התגלה כי הלה עבר עבירה של ביצוע עבודות בניה ללא היתר. לאחר הגשת כתב האישום פנה חתנו של נהרי, מר יוסף ממן (להלן: ממן), אל מוטי, על מנת להסדיר את עבירת הבניה שביצע חתנו. ביום 26.6.99 או בסמוך לכך, פנו מוטי וממן למחלקה וערכו ישיבה עם המערער, אשר בעקבותיה הגיע המערער להסדר עם ממן, בהיותו מיוצג על ידי מוטי, אשר הקל עם נהרי מעבר למקובל ולא אושר על ידי המחלקה המשפטית של העירייה. ביום 21.10.99, בשיחה בין המערער למוטי בנוגע לעניינם של נהרי וממן, אמר מוטי למערער כי ממן סגר פתח שנבנה בניגוד להיתר באמצעות קיר גבס, דרך שאינה מקובלת על העירייה. המערער, למרות שידע שממן פעל בניגוד להנחיות העירייה, לא עשה דבר.

באישום הרביעי נטען, כי בשנת 1999, בנה מר מנחם ברקת (להלן: ברקת) קומת מגורים נוספת בביתו ללא היתר בניה, אשר בתחום אחריותה של הנפה. מפקחי בניה הכפופים למערער גילו את העבירה ובעקבות זאת, הוגש נגד ברקת כתב אישום. לאחר פתיחת ההליכים נגד ברקת, הגיע ברקת למחלקה בניסיון להסדיר את העניין. המערער אמר לברקת כי בנו יוכל לסייע לו, שכן הוא עוסק בייצוג אזרחים מול המחלקה והציע לו כי ישכור את שירותיו של בנו מוטי על מנת שייצגו מול המחלקה, והלה נעתר להצעתו. עוד באותו היום נערכה ישיבה בין ברקת, מוטי והמערער, בה דנו כיצד לסייע לברקת בהליך המשפטי.

המערער הכחיש את המיוחס לו בכתב האישום וככל המדובר בהקשר לאישומים 1 ו-2 טען, כי כל אשר עשה נעשה ללא ציפייה לקבלת טובת הנאה כלשהי ומבלי שקיבל טובת הנאה כגון דא. לטענתו, רוב הפעילות העסקית של חברת "זום" היתה מול אגף התכנון והרישוי.

פסק דינו של בית המשפט המחוזי

3. בית המשפט המחוזי (כבוד השופט ע' חבש) קבע בהכרעת הדין, כי המערער התאמץ רבות, תוך עיוות המציאות, על מנת להציג תמונה אידיאלית להתנהלות תקינה ללא רבב מצדו כעובד ציבור, המנותקת מן הראיות כפי שהתבררו במהלך הדיונים הארוכים בעניינו. הסבריו השונים באשר למעשיו היו חלקם מאוחרים ולפיכך כבושים ו"בחזקת ספק" וחלקם גרסאות מאוחרות הסותרות גרסאות קודמות, לעיתים אף בצורה בוטה, כלשונו של בית המשפט המחוזי, כאשר גם עניינית היו אלו "הסברים בלתי סבירים, מאולצים ומיתממים, וסותרים את הראיות האחרות. בעדותו לא סיפק הנאשם הסברים משכנעים לתמיהות הקשות המתעוררות בהאזנות הסתר. ניתן לומר, שככלל,

בחר הנאשם להתחמק ממתן תשובות מחייבות בנושאים ובעניינים שהיה בהם כדי לסבכו, אף שבדרך כלל נשאל שאלות ישירות, וניסיונותיו אלה היו כה בוטים, עד כדי שהדבר היה גלוי וברור לעין כל" (ראו עמ' 59 להכרעת הדין). בית המשפט קבע, מיניה וביה, כי מכלל הראיות והעדויות עולה, כי המערער לא יצר הפרדה בין תפקידו לבין האינטרסים האישיים והמשפחתיים שלו, כמצופה מעובד ציבור. כמפקח על הבניה, תפקידו היה לפקח על הליכי בניה ולאשר אם מבנה מתאים לקבלת טופס 4, כמו גם למנוע עבירות בניה, לאסוף ראיות נגד עבריינים ולסייע למחלקה המשפטית של העירייה בהגשת כתבי אישום על עבירות בניה. המערער בהתנהגותו הציב עצמו במצב חריף ובוטה של ניגוד עניינים, עת טיפל בלקוחותיו של בנו. לכך ניתן להוסיף את הדברים הבוטים שהשמיע המערער לא אחת, בנוגע למפקחים כפופים לו, באזני מוטי ולקוחותיו. על בסיס העובדות שנקבעו על יסוד מכלול הראיות שהונחו בפניו, הרשיע בית המשפט את המערער בעבירות שיוחסו לו.

בבואו לגזור את דינו של המערער, שב והדגיש בית המשפט המחוזי כי הוכחה בהכרעת הדין מעורבותו הרבה של המערער בענייניהם של לקוחותיו של בנו מוטי-בין אם מדובר בהאזנות הסתר אשר תיעדו שיחות בינו לבין המעורבים ובינו ובין בנו מוטי, ובין בעדויות ובמסמכים, אשר נסקרו בהרחבה בהכרעת הדין. עוד הטעים, כי עסקינן בעבירות של שחיתות מוסרית, המבוצעות על ידי בעלי תפקידים, אשר הרשות הציבורית נתנה בידם כוח וסמכויות רבות לניהול ענייני הציבור. במקום לפעול ביושר לטובת האינטרס הציבורי הרחב עליו המערער הופקד, העדיף הוא את האינטרס האישי הצר שלו ושל קרובי משפחתו. זאת, ביודעו כי הדבר פסול. לאור החומרה הרבה שבמעשי המערער, תוך התחשבות בנסיבות הנזקפות לזכותו, הטיל בית המשפט על המערער עונש מאסר בפועל לתקופה של 7 חודשים; 12 חודשי מאסר על תנאי למשך שנתיים מיום שחרורו מבית-הסוהר, לבל יעבור עבירה על סעיפים 290 ו-284 לחוק העונשין וכן קנס בסך של 50,000 ש"ח או 3 חודשי מאסר תמורתם.

בערעור שבפנינו משיג המערער כנגד הרשעתו, ולחלופין, כנגד העונש שהושת עליו.

טענות הצדדים

4. בא-כוח המערער טוען, כי שגה בית המשפט קמא עת הרשיע את המערער בעבירת השוחד באישומים 1 ו-2. העובדות שנטענו בכתב האישום אינן מקימות את היסוד העובדתי של עבירת השוחד. המערער אינו "לוקח" וכן לא נטען ולא הוכח כי

טובות ההנאה ניתנו לבנו ולכלתו בשביל המערער. טובות ההנאה לא היוו שוחד, שכן שכר הטרחה שהיה מגיע למוטי נפל ממחירי השוק ובכך שלל את אופיו המושחת של המתת לגופו. כמו כן, טובות ההנאה לא ניתנו "בעד" פעולה הקשורה בתפקיד. המערער סבר בתום לב כי אין בהתנהגותו כל פסול. המערער לא התעניין בענייניו הכספיים של בנו, ונמנע מלהתערב בהם מיוזמתו. בית המשפט שגה עת דחה את טענת המערער בדבר קיום יחסי ידידות בינו לבין שובל. מסקנתו של בית המשפט קמא לפיה המערער נתן יחס מועדף ללקוחות מוטי בלבד על מנת לקדם את האינטרסים של בנו היא שגויה ואין לה על מה לסמוך. טעה בית המשפט כאשר נתן משקל לאמרותיו של המערער בשיחות הטלפון מבלי לבחון כנגד מעשיו כפי שהוכחו והשתקפו, בין היתר, ברישומי תיקי הפיקוח. זאת ועוד. שגה בית המשפט קמא, עת הרשיע את המערער בעבירות מרמה והפרת אמונים, ככל שהן מתבססות על קביעות עובדתיות שגויות. עוד הוסיף, כי גם אם ניתן היה למשל לראות בעצם השתתפות המערער בפגישה בין בנו לבין ממן כמתואר באישום 3 משום התנהגות במצב של ניגוד עניינים, לא היה בכך די להרשעת המערער בפלילים. באשר לאישום 4 טען, כי טעה בית המשפט קמא כאשר קבע ממצא עובדתי בעניין תרומתו של המערער ביצירת הקשר בין בנו לבין ברקת, על סמך עדות יחידה של ברקת.

לחילופין, טוען בא-כוח המערער, כי שגה בית המשפט המחוזי עת הטיל על המערער בגין הרשעתו בשתי עבירות שוחד ובשתי עבירות מרמה והפרת אמונים, עונש של 7 חודשי מאסר לריצוי בפועל; שנת מאסר אחת על תנאי וקנס כספי כבד. המערער מילא את תפקידו ביושר ועל הצד הטוב ביותר במשך תקופה המשתרעת על פני 26 שנה. המעשים בגינם הורשע מצטמצמים לתקופה קצרה ואינם מאפיינים את התנהלותו בעבודתו. המערער לא קיבל כל תמורה כספית משכר הטרחה אותו גבה מוטי מלקוחותיו והסכומים היו סכומים זעומים ביחס לסכומים שגובים בענף זה. עקב האירוע הושעה המערער מעבודתו ובהמשך פרש מיוזמתו מעבודתו עקב לקיחת אחריות ויש בדבר כדי להקשות עליו בגילו למצוא עבודה חלופית.

מנגד, תומכת באת-כוח המשיבה בפסק הדין של בית המשפט המחוזי ומבקשת לדחות את הערעור. לטענתה, רוב רובן של טענות הערעור מכוונות נגד קביעות עובדתיות, השלובות בקביעות מהימנות ברורות וחד משמעיות של בית המשפט המחוזי. אין בהודעת הערעור טענות שיש בהן כדי להצדיק את החריג בדבר ההתערבות. במקרה דנן, מתקיים הן היסוד העובדתי והן היסוד הנפשי של עבירת השוחד באשר לאישומים 1 ו-2. המערער הוא בבחינת "הלוקח". טובת ההנאה אינה בהכרח אמורה להיות חומרית. פרשנות המערער היא טכנית ואינה מתיישבת עם החוק

ותכליתו. טיבו של המתת הוא מושחת וניתן בעד פעולה הקשורה בתפקידו. המערער היה מודע בפועל לכך שטובות ההנאה האמורות ניתנו לו בקשר למילוי תפקידו. באשר לאישום 3, טוענת המשיבה כי ההתנהגות במצב של ניגוד עניינים מתבטאת כבר בעצם הישיבה המשותפת של המערער, בנו וממן, בה דנו בעבירות הבניה בבית חותנו של ממן. העובדה שהיה בידי המערער לסטות מהשורה בצורה חמורה וגורפת יותר, אין בה כדי לשנות מן ההכרעה המרשיעה. באשר לעבירות המרמה והפרת אמונים שבאישום 4, מודה המשיבה כי קיימות גרסאות סותרות באשר ליצירת הקשר בין ברקת לבין מוטי. נושא זה נסקר באופן מפורט בהכרעת הדין. בית המשפט לאחר ששמע את כל המעורבים בפרשה והיה מודע היטב לסתירות ביניהם, ביכר את גרסת ברקת. המדובר כאמור בהכרעה של מהימנות, שאל לה לערכאת הערעור להתערב בה.

דיון

התערבות בממצאי הערכאה הראשונה

5. בפתח הדברים יוער, כי בית המשפט היושב כערכאה ראשונה, כמו גם בית המשפט שלערער, אינו חייב להתייחס באופן קונקרטי לכל טענה וטענה של המערער, באופן שאי התייחסות כזו פירושה התעלמות. בית המשפט מתייחס לטענות שנראות בעיניו משמעותיות ורשאי הוא שלא להתייחס לטענות שאינן נראות לו לצורך ההכרעה.

פסק דינו של בית משפט קמא מושתת רובו ככולו על ממצאים עובדתיים. הכרעת הדין מבוססת בראש ובראשונה על קביעות מהימנות ביחס לעדויות שנשמעו בפניו ובשים לב, למארג הראיות הכולל שהונח בפניו. טענותיו של המערער עניינן בהשגות על קביעות עובדתיות של בית המשפט המחוזי ועל ממצאי מהימנות. הלכה ידועה מקדמת דנא היא, כי בית המשפט, בשבתו כערכאת ערעור, לא יתערב בקביעות העובדתיות ובהערכת מהימנותם של עדים של הערכאה הראשונה, ששמעה את העדויות, התרשמה מהן באופן בלתי אמצעי ובחנה אותן. בפרט כך הוא, כאשר מדובר בממצאי מהימנות, כשבעניין זה יכולתה של ערכאת הערעור מוגבלת. אכן, אין עסקינן בכלל בל יעבור. ברם, רק במקרים חריגים תסטה ערכאת הערעור מכלל זה של אי-התערבות. לא מספיק להצביע על שורה של תמיהות לגבי קביעותיה של הערכאה הדיונית, אפילו הן רבות, אפילו מי מהן נותרו בלא הסבר, כדי לסטות מהלכה זו, אלא צריך שתהיינה עובדות המראות בעליל שהשופט לא יכול היה להתרשם כפי שהתרשם (ראו ע"פ 395/06 חליטטוב נ' מדינת ישראל (טרם פורסם). להלן: ע"פ 395/06 ; ע"פ 2677/06 פלוני נ' מדינת ישראל (טרם פורסם). להלן: ע"פ 2677/06 ; ע"פ 1280/06

כרמלי נ' מדינת ישראל (טרם פורסם) ; ע"פ 328/05 פלוני נ' מדינת ישראל (לא פורסם); ע"פ 9040/05 אוחיון נ' מדינת ישראל (טרם פורסם); ע"פ 3802/92 הרוש נ' מדינת ישראל (לא פורסם); ע"פ 525/78 סנובסקי נ' לבון, פ"ד לד (4) 266).

6. אכן, אין בדברים אלה כדי לשלול את זכותה כמו גם את חובתה של ערכאת הערעור לזכות נאשם, מקום בו נתעורר ספק סביר באשמתו, אולם הקביעה אם ספק כזה קיים אם לאו תיעשה על יסוד קביעותיה העובדתיות של הערכאה הראשונה, זולת אם אלה אינן מתקבלות על הדעת (ראו ע"פ 7595/03 פלוני נ' מדינת ישראל, פ"ד נט (1) 1). אינני סבור כי המקרה שבפנינו הינו בגדר חריג לעניין זה. איפכא מסתברא. בפני בית המשפט המחוזי הונח מארג של ראיות בהן נתן אמון, ומארג זה מצביע, ובמידה הנדרשת בפלילים, כי המערער ביצע את העבירות בהן הורשע.

העולה מהמקובץ הוא, שפרשה זו אינה באה בקהלם של המקרים החריגים, המצדיקים את התערבותה של ערכאת הערעור בממצאי עובדה ומהימנות שנקבעו בערכאה הראשונה.

עבירות לקיחת השוחד

7. האיסורים הנכללים בעבירות השוחד נועדו להבטיח את תקינות התנהלותם של מוסדות השלטון ושל גופים ציבוריים ולבער התנהגות הנגועה בשחיתות. עבירות כגון דא, אשר יסוד של שחיתות טבוע בהן, מסוכנות הן לחברה והן לסדרי הממשל. הן מעודדות זלזול ברשויות הציבור ובעובדי הציבור. הן מפרות את האמון של פרט בפרט, ושל הפרט בשלטון. הן פוגמות באמון של הפרט בתפקודו של הכלל, ובכך מערערות את היציבות החברתית (ראו בג"ץ 7074/93 סויסא נ' היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד מח (2) 749, 777).

מתן שוחד ונטילתו זכו להתייחסות ביקורתית מאוד גורפת של המחוקק, המאופיינת בין היתר בעונש המירבי שקצב לעבירה זו, בפריסה הרחבה של החוק על עובדי הציבור במיגזר רחב מאוד ובגמישות הרבה ובראייה המרחיבה מאוד ביחס למעשים אשר נראים כמעשי שוחד (ראו ע"פ 355/88 לוי נ' מדינת ישראל, פ"ד מג (3) 221. להלן: פרשת לוי).

הערך המוגן של עבירת השוחד הוא, בין היתר, הגנה על המנהל הציבורי מפני שחיתות, הבטחת פעילותו התקינה וחיזוק אמון הציבור בתקינות פעולותיו. אי לכך, יש לדאוג ששיקולי המינהל יהיו שיקולים ענייניים ולא יושפעו משיקולים זרים (ראו ע"פ

121/88 מדינת ישראל נ' דרוויש, פ"ד מה (2) 663. להלן: פרשת דרוויש; ע"פ 71/83 פלאטו שרון נ' מדינת ישראל, פ"ד לח (2) 757. יפים לעניין זה דבריו של פרופ' מרדכי קרמניצר :

"הערך החברתי המוגן באמצעות העבירות שעניינן שוחד לעובד ציבור הוא עצם פעולתו התקינה של המינהל הציבורי... חשיבות פעולתו של המינהל הציבורי היא גדולה, שכן בלעדיה לא ייתכנו חיים חברתיים מסודרים, ולפיכך מגינים באמצעות עבירות השוחד לא רק על תקינות פעולתו של המינהל הציבורי, אלא גם על יוקרתו של המינהל הציבורי בעיני הציבור ועל האמון שהציבור רוחש לו כתנאים הכרחיים לפעולתו" (מ' קרמניצר, "האם חסרי עבירות אנחנו? על הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 13), תש"מ-1980" משפטים יג (תשמ"ג-מ"ד) 159, 161-162).

עבירת השוחד: היסוד העובדתי

8. כדי לבסס הרשעה בעבירת שוחד יש להוכיח כי נתקיים היסוד העובדתי של העבירה המורכב משלושה רכיבים: ראשית, על נוטל השוחד להיות עובד ציבור; שנית, כי הדבר שקיבל הוא שוחד, כלומר קיבל מתת כלשהו, שניתן להתייחס אליה כאל שוחד לרבות כל טובת הנאה; ושלישית, כי טובת ההנאה או נטילת השוחד היא בעד פעולה הקשורה בתפקידו של עובד הציבור. ודוק; היסוד העובדתי ברכיב השלישי, הוא קשר סיבתי עובדתי בין השוחד לבין פעולות עובד הציבור. לדרישה זו שני היבטים: האחד, מבטא את הצורך בקיום קשר סיבתי בין המתת לבין פעולה הקשורה בתפקידו של עובד הציבור והאחר, מבטא את הידיעה בדבר קיומו של קשר סיבתי כזה. על כך אעמוד בהרחבה בהמשך. לעניין זה, די בנטייה למשוא פנים בדרך כלל או אף בפעולה שעובד הציבור חייב היה לעשותה ולא נדרשת פעולה מסוימת מצד מקבל השוחד (ראו סעיף 293 (3) לחוק העונשין; ע"פ 6258/94 יעקובזון נ' מדינת ישראל, פ"ד נ (5) 845. להלן: פרשת יעקובזון).

9. בענייננו, אין כל חולק כי המערער הוא עובד ציבור. לטענתו, טובות ההנאה לא היו שוחד, שעה ששכר הטרחה שהיה מגיע לבנו מוטי נפל ממחירי השוק ובכך שלל את אופיו המושחת של המתת. עוד הוא טוען, כי הוא אינו בבחינת "לוקח". טובות ההנאה הלכאוריות לא הגיעו לידי. כמו-כן, הפעולות שבוצעו למען הלקוחות, לא חרגו מהמקובל ושירות זה ניתן לכל אזרח. כך או אחרת, טובות ההנאה לא ניתנו "בעד" פעולה הקשורה בתפקיד ובחלקן אין המדובר בטובת הנאה, שכן אלו לא נעשו

במסגרת סמכויותיו. לכך יש להוסיף את יחסי הידידות ששררו בינו לבין שובל, במסגרת אישום 1.

10. איני מסכים להנחת המערער לפיה העובדה ששכר הטרחה היה נמוך מהמקובל בשוק שולל את אופייה המושחת של המתת. התיבה "שוחד" מבטאת בו זמנית גם את המתת, קרי, טובת ההנאה המתקבלת וגם את אופייה "המושחת" של הנתינה או הלקיחה. כאשר המתת ניתן לעובד ציבור או נלקח על ידו "בעד פעולה הקשורה בתפקידו", יש במתן מתת או בלקיחת המתת כדי לשאת אופי מושחת ולהתגבש לידי שוחד. הדגש אינו על ערכה של ההטבה, לא מבחינת הנותן ולא מבחינת המקבל, אלא בהנאה הגלומה במתת מן הבחינה האובייקטיבית (ראו ע"פ 4148/96 מדינת ישראל נ' יעקב גנות, פ"ד נ (5) 367. להלן: פרשת גנות). אכן, גם במקרה בו טובת הנאה יסודה בעד פעולה מעורבת, היינו פעולה כשרה ופעולה הקשורה בתפקידו של נאשם גם יחד, כי אז הנאשם חייב ותהיה טובת ההנאה כולה בבחינת שוחד (ראו ע"פ 265/70 מדינת ישראל נ' לטין, פ"ד כד (2) 677, 679). היסוד ההתנהגותי של עבירת השוחד, מוגדר בסעיף 293 לחוק העונשין. בפרשת לוי דלעיל, התייחס בית המשפט לסעיף זה וקבע:

"אין נפקא מינה במתת זאת, אם מדובר בכסף, שווה כסף, בשירות או בטובת הנאה אחרת. כל טובת הנאה אשר זוכה לה עובד הציבור עקב פעולתו, תיתפס למעשה בגדר הגדרת המתת...ואל נזלזל בקטנות ובמתת של מה בכך, שכן גם טובת ההנאה שערכה קטן אפשר גם אפשר שתיחשב למתת, שפסול השוחד בה" (שם).
(בעמ' 232).

11. לצורך הגדרת עבירת השוחד, המחוקק משתמש בביטוי טובת הנאה. נשאלת השאלה אם כן, באילו נסיבות נוכל להגדיר לקיחה או קבלה של טובת הנאה כ"שוחד"? סעיפים 293-294 לחוק העונשין מפרטים בהרחבה את דרכי השוחד הכוללים "טובת הנאה אחרת". הווה אומר, כי בגדר שוחד לא יכלול רק כסף ודבר שווה כסף. וראה/י כי כן, הרשימה אינה סגורה. ולא בכדי. כל טובת הנאה מכל סוג שהוא עשויה להיות שוחד, אם נתלווה לנתינתה או לקבלתה האופי המושחת הדרוש.

12. אכן, ניתן לטעון כי הלכה למעשה שכר הטרחה של בנו של המערער לא הגיע ישירות לידי. לא הוכח מבחינה עובדתית כי היתה תלות כלכלית בין המערער לבנו. לטענת המערער, הימצאות הכספת שבה הוחזק הכסף שנתקבל כשכר טרחה עבור בנו מוטי בביתו-אין בה כדי ללמד שהכסף הועבר או יועד לו. עוד הוא טוען, כי המסקנה המתבקשת מכך היא, שלא הוכח כי השכר ששולם לבנו ניתן בשבילו. לכך אשיב, ומה

עניין שמיטה להר סיני? ברי, כי גם אם המערער לא היה תלוי כלכלית בבנו ולהפך, עדיין יש ויכול שיופרש כסף משכר הטרחה ויועבר למערער בתמורה לחלקו בעסקה והוא-קידום ענייני לקוחות בנו בעירייה באמצעות הפעלת כוחו והשפעתו מתוקף תפקידו כמו גם זמינותו ונגישותו לחומרים הנוגעים לעניין. כך או אחרת, לא לי לדון בטענה זו, שעה שמלשון החוק עולה, מיניה וביה, כי אין צורך שהכסף יגיע ישירות למערער. סעיף 293 לחוק העונשין כאמור אינו ממצה את כל דרכי השוחד. לשונה של העבירה רחבה דיה כדי להכיל מגוון התנהגויות. היא אינה תוחמת את האפשרויות. המחוקק לא הציב לה גבולות מעבר להנחיות שבסעיפים 293-294 לחוק, ואין גבול לאפשרויות הרב-גוניות שבהן עשוי הדבר להתבטא בחיי היום-יום, כשתמיד יהא צורך לבחון את כוונת הנותן מחד גיסא ואת הפעולות או ההטבות שבאו מהמקבל מאידך גיסא- ואם יש קשר סיבתי ביניהן (ראו ע"פ 150/88 לושי נ' מדינת ישראל, פ"ד מב 650 (2). להלן: פרשת לושי). להלן נוסח ההגדרה:

"אין נפקא מינה בשוחד-
 אם היה כסף, שווה כסף, שירות או טובת הנאה אחרת;
 אם היה בעד עשיה או בעד חדילה,השהיה,החשה,
 האטה, העדפה או הפליה לרעה;
 אם היה בעד פעולה מסויימת או כיד להטות למשוא
 פנים בדרך כלל;
 אם היה בעד פעולה של הלוקח עצמו או בעד השפעתו
 על פעולת אחר;
 אם ניתן מידי הנותן או באמצעות אדם אחר; אם ניתן
 לידי הלוקח או לידי אדם אחר בשביל הלוקח; אם
 לכתחילה אן בדיעבד; ואם הנהנה מן השוחד היה הלוקח
 או אדם אחר;
 אם תפקידו של הלוקח היה של שררה או של שירות; אם
 היה קבוע או זמני ואם כללי אן לענין מסויים; אם
 מילוי היה בשכר או בלי שכר, אם בהתנדבות או תוך
 קיום חובה;
 אם נלקח על מנת לסטות מן השורה במילוי תפקידו או
 בעד פעולה שעובד הציבור היה חייב לעשותה על פי
 תפקידו".

13. לא בכדי ניתנה הגדרה רחבה לעבירת השוחד. לא בכדי אין בידינו רשימה סגורה של מקרים. זאת, בשל ההכרה כי תופעת מתן השוחד ולקיחתו עשויה לפשוט וללבוש צורות שונות ומגוונות. רכיביה של העבירה על יסודותיה השונים יש בהם כדי לאפשר פירוש נאות של הוראות החוק, כך שיבטיח כי מי שעבר עבירת שוחד יחסה בצילו של החוק הפלילי. פרשנות כל אחד מרכיבי העבירה או הגדרותיה צריכה להיעשות תוך דבקות לתכלית שביסודה והיא, כאמור, להבטיח את פעולתו התקינה של המינהל הציבורי ואת טוהר המידות של עובדיו החבים, מכוח תפקידם ומכוח הרשות

אליה הם משתייכים, חובת נאמנות לציבור כולו. האיסור הפלילי של עבירת השוחד הוא כלי מרכזי במאבק של החברה למניעת שימוש לרעה בידי עובדי ציבור, בכוח הניתן להם, ולשמירת ההגינות, טוהר המידות והמינהל הציבורי התקין (ראו ע"פ 10735/04 גולדמן נ' מדינת ישראל (לא פורסם)).

14. צא וראה, כי החוק אינו דורש לקיחה בפועל. סעיף קטן (5) קובע באופן מפורש, כי גם אם לא היתה ללוקח שוחד הנאה ממנו, יכול הדבר להיחשב בנסיבות מסויימות כלקיחת שוחד והדבר תלוי בהתקיימות יסודותיה האחרים של העבירה. לא רק נותן השוחד ומקבלו חוטאים בעבירת השוחד, אלא גם מי שתיווך למעשה כזה במובן הרחב שהוגדר בסעיף 295 לחוק העונשין. שוחד יכול שיינתן או שיילקח בעקיפין, באמצעות אדם שלישי, ולא דווקא במישרין מידי הנותן או הלוקח. הנתנה והלקיחה יכולים להיעשות בידי אחר (ראו סעיף 293 (5) דלעיל לחוק העונשין). הקבלה של השוחד היא "לרבות קבלה בשביל אחר או על-ידי אחר" (ראו סעיף 295 (ד) לחוק העונשין). יודגש, כי הדבר יחול גם אם המתת שימשה בפועל אף למשל לטובת הציבור ולא, או לא רק, להנאתו האישית של עובד הציבור (ראו ע"פ 8027/04 אלגריסי נ' מדינת ישראל (לא פורסם); פרשת לוי דלעיל). משכך, ניתן לטעון, כי גם גיורה של ג'קלין, כלתו של המערער, אשר הוכחה כבעלת משמעות עבור בני משפחתו של המערער, נתפסת ברשתה של לקיחת השוחד, מעבר לשכר הטרחה שהוענק לבנו. עמד על כך בית משפט זה בפרשת לוי דלעיל, ודבריו נוסחו בזו הלשון:

"חשוב להדגיש לענייננו, כי אין זה כלל דרוש, שעובד הציבור הוא עצמו יקבל את המתת או הוא עצמו יפיק את טובת ההנאה; די לנו אם המתת ניתנה בשביל הלוקח-הוא עובד הציבור-ודי לנו אם מישהו, שאותו עובד ציבור חפץ ביקרו, הוא הנו זה הנהנה מהשוחד. מתוך הפניה כללית לענייננו, אין זה כלל משנה, אם עובד הציבור הוא עצמו נהנה ממתת כסף או מטובת הנאה אחרת, או אם זכו באלה של פעולתו שלו מאן דהוא מבני משפחתו או מישהו ממקורביו וידידיו, שהוא חפץ להיטיב עימם". (שם. בעמ' 235).

אשר על כן, צדק בית המשפט המחוזי עת דחה את הפרשנות המשפטית של בא-כוח המערער ליסוד הלקיחה בעבירת השוחד. ממצאי בית המשפט משמיטים את הטענות שהעלה המערער. מהתמלילים עולה תמונה ברורה של קשר בין קידום ענייניהם של לקוחותיו של מוטי בעניין טופס 4 לבין טובת ההנאה שניתנה לו, בין אם מדובר בשכר הטרחה מטעמם של שובל וקוטקס, אשר יועד לבנו ובין אם מדובר בקידום הליכי גיורה של ג'קלין באמצעות קשריו של שובל. כאמור, הקשרים בין שובל

למערער נוצרו בעקבות בקשת שובל להשיג טופס 4. המערער טוען כי "טובת ההנאה" המגולמת בסיוע בגיור ג'קלין לא היתה מיועדת בשבילו ומשכך, אינו מהווה בבחינת "לוקח". תמוה אפוא, שעה שמתמליל השיחות העוסקות בעניין היתר הבניה, שובל מעלה את סוגיית גיורה של ג'קלין ומדגיש בפני המערער, כי הוא עושה מאמצים ניכרים בעניין:

"ארמון: אבל אם, אם אנחנו גומרים את זה אנחנו יודעים ש... בעזרתך.
 נס: עזוב, זה דבר, בקשת ממני משהו (הדגשה שלא במקור-ס.ג.) ואמרת לי זה חשוב לאמא, לאשה (אשתו של המערער-ס.ג.). ארמון: חשוב מאוד. נס: תודה רבה, זה אין דבר שיותר חשוב לי כרגע מהנושא הזה- והפעלתי, ומפעיל... (שיחה מס' 13, מיום 31.8.99, גיליון 3,4 לתמליל השיחות. יוער, כי בהודעתו במשטרה ת/10 אישר המערער שגיורה של ג'קלין חשוב להם).

בית המשפט קבע כממצא עובדתי כי מחומר הראיות עולה, שעניין הגיור היווה סוגיה מרכזית במערכת היחסים בין שובל לבין המערער וכי אין חולק באשר למידת החשיבות ולמשמעות הגיור בעיני המערער ואשתו, כפי שהמערער אמר כבר עוד בהודעותיו במשטרה. יוזכר, כי טובת ההנאה נכנסת ל"תיבת השוחד" גם כאשר זו מיועדת לאדם שהנאשם חפץ ביקרו. אדרבא ואדרבא, כאשר טובת ההנאה נתבקשה מיוזמתו.

15. יובהר, כי אין נפקא מינא אם הגיור בסופו של יום הבשיל לכדי ביצוע באמצעות פעולותיו של שובל תמורת טיפול בענייניו ואם לאו. לקיחת שוחד היא עבירת התנהגות שהיסוד העובדתי שבה מורכב רק מן הרכיב ההתנהגותי בליווי הנסיבות האובייקטיביות בהן מותנית התהוותה. משכך, אין זה מעלה או מוריד לעניין התגבשות עבירה זו אם עובד הציבור אכן הכיר פנים לנותן השוחד וביצע עבורו פעולה כלשהי הקשורה בתפקידו. צא ולמד, כי גם טענותיו של המערער, לפיהן, שגה בית המשפט המחוזי כאשר נתן משקל לאמרותיו בשיחות הטלפון מבלי לבוחנן כנגד מעשיו בפועל וכי בסופו של יום לא ערך את הביקור בביתו של קוטקס שבעניינו הואשם באישום השני-אין להן נפקות ממשית.

16. המטרה היא אחת והיא ברורה. בעניין שלפנינו הוכח, ולא יכול להיות חולק על כך, כי המערער טיפל בענייניהם של לקוחותיו של מוטי, שהיו מעוניינים שיטופלו על ידו. המערער ביצע סדרת פעולות לטובתם. הוא אף השפיע מכוח סמכותו על המפקח שיגיע לערוך ביקורת אצל שובל. שובל העז לבקש זאת מהמערער ולא בכדי, וכתגובה

המערער השיב: "זה כבר מוכן. לא צריך לתת שום מילה. זה המילים כבר היו. כבר נאמרו" (ראו שיחה 29, מיום 6.10.99, גיליון 4 לתמליל השיחות). דומה, כי הדברים מדברים בעד עצמם. והרי, די בכך שעובד הציבור ינצל השפעתו ומעמדו כדי שאחר יעשה פעולה לטובת הנותן. היינו, די בהתקיים זיקה לתפקידו של עובד הציבור (ראו פרשת לוי דלעיל). לית מאן דפליג, כי היות המערער עובד ציבור בעל עמדה בכירה בעירייה בכלל ובפרט במחלקה שענייניה משיקים ואף נוגעים באופן ישיר בענייני הלקוחות של בנו, יש בה כדי להחיש את ענייניהם, תוך העדפה על פני אזרחים אחרים מן השורה, אשר לכך תרם בהשתדלותו הרבה. חיזוק רב למסקנה זו ניתן למצוא כאמור גם בשיחות שנערכו בינו לבין הלקוחות: המערער הודיע ללקוחות על הפעולות שביצע בעניינם. כל השיחות בין המערער לשובל וקוטקס נגעו לעניין היתר הבניה. גם השיחות באשר לטיפול בענייני הפרטיים בנוגע לגיורה של ג'קלין נערכו אגב שיחות בין המערער ושובל בעניין היתרי הבניה. כל השיחות הנכנסות והיוצאות בענייני היתרי הבניה היו כאמור רק עם לקוחותיו של מוטי וכאמור השיחות עסקו רק בעניין זה (ראו כלל התמלילים ותמציות השיחות- ת/17 שנפרשו על פני כ-5 חודשים). שיחות אלו לא התנהלו עם אזרחים שאינם לקוחותיו של מוטי. שיחות בתדירות שכזו, בזמנים שכאלה ובכמות שכזו (18 שיחות על פני שלושה חודשים וחצי, מלבד השיחות בין המערער לבנו או לאשתו אודות עניינו של שובל) לא התנהלו עם יתר האזרחים. בית המשפט המחוזי תיאר זאת כ"קשר טלפוני הדוק" (ראו עמ' 63 להכרעת הדין), במסגרתו עדכן המערער, מביתו, את שובל באשר להתקדמות ההליכים בעניינו. מקטעי השיחות ניתן לראות בבירור שהמערער גילה מעורבות והתערבות יתירה בענייניהם.

17. בית המשפט המחוזי הטיל ספק במהימנות דברי המערער, לאור סתירות שהתגלו בעדותו והודעותיו במשטרה. עוד הוסיף, כי ישנם הסברים אותם העלה המערער לראשונה בבית המשפט ומשכך, חלקם הינם בבחינת עדות כבושה וחלקם גרסאות מאוחרות הסותרות גרסאות קודמות ומאחר שהמערער לא סיפק כל הסבר סביר לכבישת גרסתו, הועמדה גרסתו וכן הסבריו המאוחרים בחזקת ספק לפחות. לא מצאתי מקום להתערב בממצאי המהימנות שקבע בית המשפט המחוזי בהקשר זה. כמו-כן, אין מקום להתערב בממצאיו של בית המשפט אשר דחה את גרסת המערער באשר לדברים שכבש.

בעד פעולה הקשורה בתפקידו

18. השאלות שעולות הן אפוא, האם המערער סייע ללקוחותיו של מוטי על מנת להשפיע על הטיפול בבקשות או שמא היה זה חלק מטיפול שגרתי, אחד מיני רבים

אותם עשה המערער במסגרת תפקידו שלא על מנת לקבל תמורה והאם פעולות אלו היו בגדר סמכותו ונתונות לשירותו או שמא עסקינן בפעולות שאינן נוגעות לטיפולו הישיר.

19. יש להבחין בין פניות לגיטימיות של אזרחים כדי לברר פרטים חיוניים - פרטים בעלי אופי פורמאלי וטכני - שאז מצופה כי יימסר המידע ויוגש הסיוע במסגרת שהתפקיד מחייב, כאשר גם אז אין לחרוג מהדרוש לצורך אותו ידע טכני גרידא, לבין מקרה שבו עובד הציבור מתעניין בפרשה שעשויה להתפרש כהתערבות או כניסיון להשפיע על מהלך העניינים. זאת, בעיקר כאשר עסקינן בעובד ציבור המפקח בין יתר תפקידיו על העניינים ובעל דרגה בכירה במחלקה (והשווה: פרשת לושי דלעיל).

20. טענת המערער היא, כי שיחות הטלפון בשעות לא שגרתיות עם האזרח וטיפול (אינטנסיבי אפוא) בבקשותיו לטופס 4 הינם דבר שבשגרה, בחינת נוהג המקובל בעירייה. לטענתו, אין בפעולותיו כדי ללמד על כל דופי שנפל במעשיו. הוזה אומר, כי פעולות הייעוץ ללקוחותיו של מוטי, השיחות בשעות לא מקובלות מביתו ולביתו של המערער מנהל המחלקה (שיחות אשר התנהלו אך ורק עם לקוחותיו של מוטי), הדיון באיטום החללים לבל הדבר יתגלה למפקח, הביקורת בפני "האזרח" על המפקח ישראלי על כך שהוא מקשה על שובל באישור המבנים שבנה ובמילים אחרות, הבעת מורת רוח מהקפדתו הלכה למעשה ביישום החוק (ראו שיחה 23, מיום 16.9.99 שעה 17:41) וכיוצא באלה – אלו הן מאותו סוג פעולות הנעשה על דרך השגרה. טענה זו אינה מקובלת עליי ואבהיר עמדתי. גם אם קיימת נורמה רווחת שלפיה עובד הציבור חותר להשגת מידע או מנהל קשר טלפוני אישי עם מספר אזרחים מן השורה, בשעות לא מקובלות וגם במועדים לא מקובלים (כמו למשל, ביום שביתה או במוצאי יום כיפור - ראו שיחה 24, מיום 19.9.99) או נורמה לפיה מקובל שעובד ציבור עורך ביקור מקדים ומכוון בטרם תיערך ביקורת המפקח או מייעץ כיצד לטפל בחריגות בניה, כמו למשל, למלא בור שהינה דרך מקובלת ותקינה לטפל בחריגות בניה, כדבריו של המערער - הרי שזוהי נורמה פסולה, שאסור לנהוג על פיה או להשלים עם קיומה. עצם היותה בבחינת נוהג מקובל, אין בזאת כדי להכשיר את המעשה הפסול. עמד על כך השופט אלון בפרשת דרוויש וקבע כהאי לי שנא:

"פסקנו לא אחת כי נוהל מקובל אינו הופך למעשה מותר מבחינה משפטית...העובדה שפשטו ונתקבלו בציבור נורמות אסורות אין בה כדי להתירן... קיומם של 'נוהג מקובל' ו'מסורת של שנים' אין בהם כדי להועיל, אם וכאשר נוהג זה ומסורת זו יסודם בשיבוש ערכים ונורמות תקינות. אכן, ייתכנו מקרים

וקיימות נסיבות בהם המקובל והנהוג עשויים ללמד על תום-ליבו של אדם. אך ראש לכל יש לבחון, אם נוהג זה יסודו בטעות כנה או שמא מבוסס הוא על נורמות מעוותות ומשובשות. הבחנה זו תיעשה על פי נסיבותיו של כל מקרה ומקרה, ואין לקבוע בה כללים ברורים וגורפים. בעובדה שמדובר בנוהג מקובל, בעובדה זו כשלעצמה, אין די". (שם). בעמ' 701. ראו גם פרשת גנות).

לשיחת הייעוץ כיצד לטפל בחריגות בניה יש חשיבות ולכן יובא תוכנה להלן, אשר יש בו גם כדי ללמד על הלך נפשו של המערער:

"נס: הבנתי..אז זה זה בריכה לדגים אני אומר נכון מאחורה, אם שואלים? ארמון: כן, תגיד בריכה..נס:..והקיר הזה שיש למטה זה? ארמון: אל תדבר עליו..אם ישאלו אז..אתה רוצה לשים שם אה..אה..גן טרופי מיוחד מאוד. נס: גינה, גן טרופי שיהיה גבוה נכון, בסדר גמור" (הדגשות שלא במקור-ס.ג. ראו למשל שיחה 13, מיום 31.8.99, גיליון 6,7 לתמליל השיחה וכן ראו שיחה 25, מיום 29.9.99, גיליון 9, שם המערער אומר לאשתו כי שובל יסגור את הבריכה עד שיקבל תעודת גמר).

21. חיזוק להתנהגות פסולה זו ניתן למצוא גם בשיחה מיום 6.10.99 בין המערער לשובל. המערער שואל את שובל האם סגר את פתחי המעלית. שובל עונה לו כי עשה זאת עם גבס, ולכך השיב המערער "יפה מאוד..אתה מוכן למחר" ואף שואל אותו "שמת קצת שתילים אולי?". לאחר ששובל משיב בשלילה, ממשיך המערער ואומר: "היית שמת שתילים. כאילו שזה כבר זהו השתילים מתחילים להיות. אף אחד לא יודע" (שיחה 29, גיליון 2. הדגשה שלא במקור-ס.ג.). לא זו בלבד, המערער אף מסביר לו היכן לקנות שתילים ומוסיף, כי יהא לו מספיק זמן להשיג הכל בטרם יגיעו הפקחים, שכן "הם יתחילו רק בתשע את הסיורים שלהם" (ראו שיחה 29, גיליון 3). המערער לא רק שידע על חריגת בניה ולא עשה דבר, אלא גם ייעץ לשובל מה לעשות כדי להסתירה עד שיקבל את האישורים ומדריך אותו מה לומר למפקחים לגביה. התנהגותו של המערער כעולה מתמלילי השיחות, העמידה אותו במצב של ניגוד עניינים, בין עניינו של הציבור בהשלטת החוק לבין האינטרס האישי שלו לעזור לשובל ולהכשיר בניה שבסופו של דבר בלתי חוקית. הוא הציב את עצמו באותו הצד של המתרס עם שובל, מול העירייה, וייעץ לו מה לעשות כדי להכשיר את הבניה בדיעבד. בעצותיו, הוא השתמש למעשה במידע פנימי לצרכים פרטיים, דבר האסור בתכלית האיסור. מהדברים שאמר לעיל, ניכר כי הוא היה מודע לכך, אך הוא החיש את העניין, כדי לאפשר לו

להשיג היתר לחריגות הבניה. זוהי התנהגות שיש בה יסוד של שחיתות ושתוצאתה פגיעה באמון הציבור (ע"פ 7888/01 מדינת ישראל נ' ביטון, פ"ד נו (4) 739. להלן: פרשת ביטון). במקרה דנן, התערבותיו של המערער וניהול מהלך העניינים לקידום עניינם של לקוחותיו של מוטי נעשו תוך סטייה אסורה מהשורה ותוך הפעלת השפעה פסולה, ויסודם ברצון המערער להשביע את רצון לקוחותיו של מוטי, כמו למשל את רצון שובל- שהיתה לו סיבה טובה לצפות כי אכן ימלא המערער את רצונו-ולאו דווקא על רקע של היכרות וידידות, שגם אלה פסולים כדי להצדיק עשיית מעשים אלה (והשווה: פרשת לושי דלעיל).

22. בצדק דחה בית המשפט המחוזי את גרסתו של המערער, לפיה, אנשים רבים התקשרו אליו הביתה בקשר לעבודה. בית המשפט ביכר את עמדת המדינה, לפיה במשך חמשת החודשים בהם בוצעו האזנות הסתר, אין כל שיחה שמישהו אחר, פרט למוטי או לקוח של מוטי, פונה אליו ומדבר עמו על ענייני עבודה. מדובר בהאזנות סתר שבוצעו ברצף והצדדים הסכימו על קבילותם, בכפוף לעדות המערער, ובא-כוחו לא הציג בדל של ראייה לכך שישנן שיחות שלא תומללו וכי האזנות לא היו רציפות. לא מצאתי אפוא מקום להתערב בממצא עובדתי זה. ניכר כי המערער חרג מפעולות שנעשו לטענתו כחלק משגרת עבודתו השוטפת של עובד הציבור. ניכר כי זה "יצא מגדרו" כדי לבצען וכדי לקדם את ענייניו של שובל. המערער מצידו עשה הרבה מעבר למה שחייב אותו תפקידו בעירייה על מנת לעמוד בציפיות אלה. אינדיקציות נוספות בהקשר זה מצא בית המשפט בעשרות שיחות הטלפון שקיים המערער עם לקוחותיו של מוטי, בבירורים שערך עבורם בעירייה. כאמור, אין נפקא מינה אם מי שהפיק תועלת מפעולתו של עובד הציבור הוא עובד הציבור עצמו או מי מבני משפחתו.

23. המערער פעל בניגוד לחובתו והשתמש לרעה בכוחותיו וסמכויותיו. גם אם עבודת הפיקוח לא היתה נתונה ישירות בידיו, אסור היה למערער לגלות מידע ולייעץ את אשר ייעץ. מעשים אלו – מעשים פסולים המה, שנעשו על ידו במסגרת הסמכות ובמסגרת הרחבה של תפקידו. מה גם, שהלכה פסוקה היא, שאין לפרש פירוש מגביל ומצמצם את הביטוי "פעולה הקשורה בתפקידו" כאילו מכוון הוא רק למעשה הכולל בתחום המפורש של הסמכות המסורה ללוקח השוחד. גם פעולות אחרות הנעשות בקשר עם התפקיד, אף שהן מחוץ לגדר סמכותו של העובד, ייחשבו כ"מילוי תפקידו" ובלבד, שקיימת זיקה לעובדה שמקבל השוחד מכהן בתפקיד פלוני (ראו פרשת דרוויש דלעיל). יושם-אל-לב, כי סעיף 294 (ד)(2) לחוק העונשין קובע, כי "במשפט של שוחד לא יזקק בית המשפט לטענה, שהלוקח לא היה מוסמך לעשות את הפעולה או לא היה רשאי לעשותה". לאור האמור בסעיף 294 (ד)(2), יש לקרוא את סעיף 290 (א) כאילו

נאמר בו שהוא מתייחס לעובד הציבור הלוקח שוחד בעד פעולה הקשורה בתפקידו, אף אם פעולה זו איננה בגדר סמכותו ואף אם איננו רשאי לעשותה. הפירוש המתבקש מכך הוא, כי המונח 'פעולה הקשורה בתפקיד' אינו יכול לחפוף כאמור רק את המערכת המוגדרת של התפקידים של העובד ובלבד, שיש זיקה לעובדה שמקבל השוחד מכהן בתפקיד פלוני (ראו פרשת לושי). לענין זיקתו של האמור בסעיף 294 (ד) (2) אל המלים 'פעולה הקשורה בתפקידו', לא די להפנות לנסיבות בהן פועל העובד במסגרת תפקידו המוגדרים, אך מפעיל סמכותו כפי שהוגדרה לו, תוך חריגה מן המותר, או במלים אחרות תוך סטיה מן השורה. בעיה כגון זו באה על פתרונה באמצעות האמור בפסקה (7) לסעיף 293 ('אין נפקא מינה בשוחד..אם נלקח על מנת לסטות מן השורה') ולו ביקש המחוקק רק להבטיח כי גם שימוש בלתי נאות בסמכות המוקנית לעובד תיחשב למעשה עבירה, די היה באמור בפסקה (7) האמורה. יוצא אפוא, כי אם נכלל בחוק גם האמור בסעיף 294 (ד)(2), הרי ש"חזקה על המחוקק שלא נקט בכפל הלשון אלא ביקש להוסיף ולהרחיב" (ראו ע"פ 904/84 כליפא נ' מדינת ישראל, פ"ד מ (1) 533, 541. להלן: פרשת כליפא). על כן, תמוה אפוא, כיצד המערער טוען כי טובות ההנאה, היינו, שכר הטרחה לבנו מוטי ולחלופין קידום הליכי הגיור של ג'קלין לא ניתנו "בעד" פעולה הקשורה בתפקיד. מחלקתו של המערער מנפיקה טופס 4 והשגתו היתה מטרתו של שובל ואף של קוטקס. מבחינה עובדתית, עצם היותו מנהל המחלקה האוכפת, בין היתר, את חוק התכנון והבניה-הרי שמדובר בפעולות שהינן בגדר סמכותו המוגדרת והמסויימת. ייעוץ להסוואת חריגות בניה מפני המפקחים הכפופים למערער הינה פעולה הקשורה באופן מובהק לסמכויותיו הפונקציונאליות של המערער. המערער הוא עובד ציבור והמעשה שעשה בכך שלא דיווח על עבירת הבניה קשור קשר הדוק לתפקידו, וכל זאת תמורת אותה טובת הנאה. כך או אחרת, אין בפעולות חריגה מסמכות כדי לאיין את מילוי יסודות העבירה, כאמור.

24. לא זו אף זו. מתת היא שוחד גם אם עובד הציבור עשה דבר שראוי היה שיעשהו במסגרת תפקידו ולפיכך לכאורה פעל כשורה במסגרת תפקידו. כבר נקבע בעבר, כי גם כאשר עובד הציבור נותן שירות כדת וכדין לאזרח פלוני וגם כשאין בעצם הפעולה משום סטייה מהשורה, עדיין אפשר שהמעשה יחרוג מן המותר ויהיה פגום בכתם השוחד בדרך שבה נעשתה הפעולה (ראו פרשת לושי). קל וחומר בענייננו. הטעם המונח ביסוד עמדה זו קשור בטעם המונח ביסוד עבירת השוחד עצמה: ראשית, הרצון למנוע מעובד ציבור להימצא במצב דברים שבו בשל קבלת מתת ממי שנוזק לשירותיו הוא מעמיד עצמו במצב של התחייבות ושל ציפייה להדדיות, העשויים להשפיע על שיקול דעתו השלטוני. שנית, הרצון למנוע מעובד הציבור מלהימצא במצב של ניגוד עניינים, שכן עצם ההימצאות במצב דברים זה פוגעת באמון הציבור בשירות הציבורי.

כאמור, אין זה כלל דרוש, שעובד הציבור הוא עצמו יקבל את המתת או הוא עצמו יפיק את טובת ההנאה: די אם המתת ניתנה בשביל הלוקח הוא עובד הציבור - ודי אם מישוהו, שאותו עובד ציבור חפץ ביקרו הוא זה הנהנה מהשוכד. די לנו אם המתת היתה "בעד עשיה או בעד חדילה, השהיה, החשה, האטה, העדפה או הפליה לרעה" (ראו סעיף 293 (2) לחוק העונשין). די בהטיה למשוא פנים בדרך-כלל, כדי שקבלת המתת תמלא אחר יסוד "הבעד" שברכיבי עבירת השוכד ודי שאותו עובד ציבור מנצל השפעה שיש לו, בהיותו עובד ציבור בעל סמכות, כדי שאחר יעשה פעולה- שהיא במסגרת סמכותו של אותו אדם אחר-לטובת הנותן. משמעותו של יסוד "הבעד", היינו: קיום הקשר הסיבתי בין הפעולה למתת-היא שבשעת הלקיחה אכן ראה הנאשם, עובד הציבור, במתת משום תמורה בעד עשיית הפעולה הקשורה בתפקידו (ראו פרשת כליפא דלעיל). עצם הטיפול האינטנסיבי והמקיף רק בלקוחותיו של מוטי כמו גם השיחות שהתנהלו אך ורק עם לקוחותיו של מוטי או בענייניהם והכל, במסגרת תפקידו כעובד ציבור – יש בכך כדי להצביע על אותו משוא פנים אליו התכוון המחוקק. הווה אומר, שעובד ציבור, שקיבל מתת ושנתקיימו לגביו גם הרכיבים האחרים, ייחשב כמקבל שוכד, בין אם עשה דבר שראוי היה שיעשהו במסגרת תפקידו, ולפיכך לכאורה פעל כשורה במסגרת תפקידו, ובין אם סטה מהשורה במילוי תפקידו בכל דרך. כך או אחרת, המתת, טובת ההנאה, שהפיק עובד ציבור בשל כך, ייתפסו ברשת עבירת השוכד. יודגש, כי הגם ויש שמתן השוכד מעודד את איש הציבור בביצוע תפקידו הציבורי והגם ויש שמתן השוכד מגביר את פעילותו של עובד הציבור למען מילוי תפקידו, אין בדבר כדי להסיר מהמתת את אופייה המשחד (ע"פ 5046/93 מדינת ישראל נ' הוכמן, פ"ד נ (1) 2. להלן: פרשת הוכמן).

25. פעולה במצב של ניגוד עניינים היא גם ממאפייניה המובהקים של עבירת השוכד. המערער הודה מפורשות כי אכן טיפל בבקשת שובל לטופס 4. אין חולק כי היות המערער מנהל נפת דרום במחלקת הפיקוח על הבניה בעירייה, אשר מתפקידו לדאוג לאינטרס הציבור בפעולותיו באמצעות אכיפת חוק התכנון והבניה ובחינת בניית המבנים לפי היתר הבניה (אשר כאמור, בהתאם לכך מנפיקה המחלקה שבבעלותו "טופס 4") מעמידה את המערער באופן מובהק בניגוד עניינים עם טיפולו האישי והאינטנסיבי בלקוחות בנו, והכל, כמתואר באישום הראשון.

26. המערער בתחילה הכחיש שמוטי קיבל שכר טרחה מלקוחותיו. לטענת המערער, הוא לא התערב בעניינים הכספיים של בנו וכי מעולם לא ידע מהו "הסידור הכספי" של מוטי מול לקוחותיו (עמ' 219 לפרוטוקול הדיון). ברם, בשיחה 2 מיום 4.7.99 שעה 19:54, מתייעצים המערער ובנו אם להודיע לשובל על הוצאת טופס 4

לאחר שמוטי שאל את המערער אם הונפקה להם טופס 4 והמערער מעדכן שהוציא טופס 4 לשובל וללקוח אחר של מוטי. ואלו הם הדברים:

"..ארמון (המערער-ס.ג.): כמה, כמה מגיע לך משוויצר?
(לקוח אחר של מוטי-ס.ג.)..ומנס (שובל-ס.ג.)? מוטי:
אה, תלוי, נראה, אני עדיין, אה..סגר מאז מחיר אבל
יכול להיות, שזה יישתנה. ארמון: מה זאת אומרת?
לטובה, או לרע? מוטי: לטובה. ארמון: אז לא להגיד
לו-, או כן, להגיד לו? מוטי: לא, לא, אל תגיד לו שאין
מחיר. ארמון: "לא, להגיד לו שאני אלך להוציא
לשתייהם? מוטי: בטח! כן, כן, שיתלהב! כן, כן.
ארמון: בסדר, אני אגיד לו..מוטי: מצוין! אז הוא יהיה
שמח" (ראו גיליון 3 לתמליל השיחה).

ועוד:

"ארמון (המערער-ס.ג.): טוב, אני אתקשר ל..איך קוראים
לו? אני אגיד לו, שאני מכין לו את ה..מכין לו טפסי
ארבע גם על הבית השני, כי לא רציתי..אבל אני אתקשר,
ואגיד, שאני מכין לו. מוטי: כן תגיד לו-הינה, שיתן לך
את זה מהר. ארמון: בדיוק! מוטי: יופי! מעולה!" (ראו
גיליון 7,8 לתמליל השיחה)

לא זו אף זו. בעקבות השיחה בין השניים, מתקשר המערער מביתו ביוזמתו לשובל ואומר לו:

"אתה יודע הם (המפקחים-ס.ג.) היו אצלך..ואצל אבא,
(היינו, גם בבית השני-ס.ג.), ואני החלטתי, שיכול
להיות, שאני יוציא גם לך. אני אעשה עסקת חבילה
שלמה"..." נס: ואי-ואי-ואי..עזוב, אני לא יודע איך
להודות לך! ארמון: טוב, זה אני..נס: אני לא יודע איך
להודות לך! ארמון: זה לעשות עסקת חבילה אחת
שלמה, אני אנסה להוציא לך גם כן. נס: ואי-ואי-ואי,
נשמה של אבא. אתה יודע מה? אתה לא יודע איך אתה
מקל עליי. אוי, טוב!" (שיחה מספר 3, מיום 4.7.99,
שעה 20:00. גיליון 1,2 לתמליל השיחה).

נראה לי, כי הדברים מדברים בעד עצמם. בקליפת האגוז ייאמר, כי בחקירתו הנגדית לא עלה בידי המערער להסביר את העובדה כי שוחחו על התמורה ועל המצב הכספי בין מוטי לבין שובל (ראו עמ' 295-296 לפרוטוקול; גיליון 2 לתמליל השיחה).

27. באשר לקוטקס, המערער ביקש ביוזמתו שלו מבנו מוטי שהלה ייצור עימו קשר בגין חריגות הבניה וזאת על מנת לקדם את עניינו בקבלת האישורים הנדרשים. המערער אף הודיע לקוטקס כי בכוונתו לערוך ביקור פרטי מקדים בטרם יגיע למקום

המפקח הכפוף לו לביקורת הרשמית (כפי אשר ערך ביקור פרטי לשובל). יתרה מכך. בהודעתו במשטרה ת/4 טען המערער כי כלל לא דיבר עם מוטי על קוטקס או על המחיר שדרש ממנו עבור שירותיו. לטענתו, הוא לא היה מודע לקיומו של הסדר כספי ביניהם. במענה לשאלה האם מוטי שוחח עימו בעניין קוטקס באשר לכסף שאמור היה לקבל ממנו, השיב "אני חושב שלא. אני חושב שלא הייתי אומר אפילו לא" (ראו גיליון 2). מאידך, כפי שעולה מתמליל הקלטות של האזנות הסתר, המערער התערב גם התערב בעניין שכר הטרחה ששולם לבנו על ידי קוטקס. כך למשל, מוטי התקשר למערער ביום 24.10.99 ועדכן אותו, "לקחתי ממנו כבר את הכסף" בעבור תוכניות שהכין עבורו. המערער הוא אשר שאל את מוטי כמה שילם לו קוטקס והלה ענה, כי גבה ממנו 800 דולר. למשמע תשובתו, הגיב המערער "הא, בסדר גמור" (ראו שיחה 41, גיליון 2 לתמליל השיחה) והמשיך ואמר "אצל צביקה זה היה עמלה לפחות ארבע חמש אלף דולר..זה שתדע לך..הוא יצא ממך בזיל-הזול..הכי הרבה בטופס ארבע תרביץ לו מחיר..יש לך אותו כלומר יש לך אותו לכל הזמן עכשיו" (ראו גיליון 4 לתמליל השיחות). בית המשפט המחוזי הטעים כי השיחות בעניינו של קוטקס מעלות שורה של תמיהות. כך למשל, מדוע המערער רוצה שאזרח מן השורה יתקשר אליו הביתה, וזאת על מנת לתאם עמו עריכת ביקורת למבנה; מדוע המערער מוודא שקוטקס מרוצה מהשירות של מוטי?; מדוע המערער מדרבן את מוטי לדרוש מקוטקס מחיר גבוה עבור טופס 4? (ראו עמ' 21 להכרעת הדין). בית המשפט המחוזי קבע כממצא עובדתי כי "ברור שהנאשם נכון היה לפעול ולקדם עניינו של קוטקס, מן הטעם כי הלה היה לקוח של מוטי, בנו, ומכל מקום, דאג להדגיש בפני קוטקס כי הוא פועל עבורו ודואג לעניינו אישית" (ראו עמ' 65 להכרעת הדין). שותף אני לקביעה זו. המערער גילה התעניינות חריגה בלקוחות אלו ואין זולתם והכל, למען קידום ענייניהם הפרטיים - או שמא יש לומר- עניינו האישי בקידום משלח ידו של בנו. בעצם יצירתו מצב של ניגוד עניינים שכזה, הקים המערער את התשתית העובדתית הנדרשת גם לביסוס עבירה של הפרת אמונים, עליה יורחב בהמשך.

28. הלכה היא, כי המבחן הוא תמיד מבחן המטרה, של הנתינה או הלקיחה, והמטרה נקבעת על פי ראייה כוללת של הנסיבות. שהרי אין המטרה גלויה, דרך כלל לעין כל, ומשכך, על בית המשפט לעמוד עליה מתוך ניסיון החיים, השכל הישר ומכלול נסיבותיו של כל מקרה (ראו פרשת גנות).

יחסי הידידות

29. כאמור, המערער טוען ליחסי ידידות בינו לבין שובל. לטענתו, מכוח יחסים אלו פעל שובל לקידום ענייניה של ג'קלין בהליך הגיור. מכוח יחסי ידידות אלו

התעניין בענייניו של שובל, אולם לא חרג מהמותר. מכוח יחסי ידידות אלו הוענקה מזוודת הממתקים כשי לחג. יוער כבר בשלב זה, כי עניין קבלת מזוודה משובל לא הוכח במקרה דנא כמקיים את יסודות עבירת השוחד.

יחסי ידידות וחברות בין הנותן למקבל כפי שהציג המערער אינם מהווים כשלעצמם חיסיון מפני הרשעה בעבירת שוחד, כשם שמתת קטנה אינה ערובה לכך כי אינה שוחד. טיבם של יחסי חברות וגודל המתת נמנים עם הגורמים שיש ליתן את הדעת עליהם, לצורך הכרעה בשאלה אם היה במתת משום עבירת שוחד. בבוא בית המשפט לקבוע אם נתקיימו יחסי ידידות בין הצדדים, עליו לא רק להשתכנע כי בין הנותן והמקבל אכן התקיימו יחסי ידידות, אלא עליו גם להשתכנע כי יחסי ידידות אלה אינם נובעים מיחסי עבודה או קשורים אליהם. בית המשפט המחוזי ציין כי "בין היתר, השיחות מלמדות על טיב מערכת היחסים בין שובל ובין הנאשם". בית המשפט המחוזי פירט בהכרעת דינו את תוכן השיחות והסבריו של המערער לדברים. בסופו של יום, בית המשפט המחוזי קבע כממצא עובדתי שבין המערער לבין שובל התקיימו יחסי ידידות שנגעו אך ורק לענייני עבודה גרידא. השיחות שביניהם, גם בשעות הלא מקובלות, התנהלו סביב החתירה למען השגת טופס 4. בית המשפט המחוזי הדגיש כי "אין ולו שיחה אחת ביניהם שנושא טופס 4 אינו עולה ביניהם..מעבר לשיחות בענייני עסקים, לא היו ביניהם שיחות חולין כמו אלה שבין חברים" (ראו עמ' 59 להכרעת הדין). לכך יש להוסיף את העובדה, שלאחר השיחה האחרונה בין השניים ביום 17.10.99 בה שובל מברר אודות קבלת תעודת הגמר ועד 25.11.99, היום בו הופסקה האזנה, אין שיחה אחת בין השניים. צא וראה, כי אין המדובר בקשרי חברות גרידא. בקשרים אלו מעורב ניחוח של היבט כלכלי. היבט שניכר שהוא הדומיננטי. בית המשפט המחוזי קבע כי הנתק בשיחות אינו אלא "עובדה המתנגשת חזיתית בגרסת הנאשם לפיה היו הוא ושובל חברים טובים" (ראו עמ' 63 להכרעת הדין. ראו גם עמ' 75 להכרעת הדין, שם בית המשפט ציין כי המערער ביצע את האמור על בסיס היות שובל לקוח בנו, "לאחר שנדחתה טענתו שהוא פעל על רקע ידידות ויחסי קירבה ביניהם". הדגשה שלא במקור-ס.ג). מה גם, שלמעט לקוחותיו של מוטי, עם אף אזור מן השורה לא נוצר קשר בענייני עבודה. ולא בכדי. בשולי הדברים אעיר, כי עניין גיורה של ג'קלין הושחל במסגרת שיחות בענייני עבודה, כתגובה לפועלו של המערער בענייניו של שובל.

30. אכן, ניכר כי הקשר בין השניים החל בעקבות עובדת היות שובל לקוח של מוטי וכן בעקבות תפקידו של המערער בעירייה כגורם בעל כוח והשפעה. הדבר נכון גם לגבי קוטקס. אדגיש, כי אפילו נוצרה ידידות אישית בין עובד הציבור ובין האזרח,

גם אז חובה על עובד הציבור להימנע מקבלת טובות הנאה כל עוד נמשך המגע בין שניהם במהלך מילוי תפקידו. עובד הציבור אינו רשאי לקבל טובת הנאה אפילו מידיד, כל עוד קיים מגע כלשהו ביניהם במסגרת תפקידו של עובד הציבור. ככל שההיכרות האישית רופפת יותר, טובת ההנאה "נכבדה" יותר, או הקשר עם התפקיד אמיץ יותר, כן תגבר הנטייה להסיק מן הנסיבות של הנתינה והלקיחה את היסוד הנפשי הנדרש. מטרת הנתינה או הלקיחה היא הקובעת. אם יש ראייה שטובת ההנאה ניתנה או נלקחה 'בעד פעולה הקשורה בתפקידו' של עובד הציבור- אשם אותו אדם בעבירת שוחד (ראו פרשת גנות; ע"פ 794/77 חייט נ' מדינת ישראל, פ"ד לב (2) 127. להלן: פרשת חייט).

31. זאת ועוד. אם טובת ההנאה עוברת את גבול המקובל בחיי היום יום ובין הצדדים אין יחסי היכרות אישית מלבד קשרים הנובעים מתפקידו של הלוקח, מהוות נסיבות אלה גופן ראייה למטרה פסולה (ראו ע"פ 288/81 קישלס נ' מדינת ישראל, פ"ד לז (2) 617; פרשת חייט דלעיל). במקרה דנן, הצליחה התביעה להצביע על נסיבות שמהן עולה כי ביחסי הידידות מעורבים יחסים התלויים בדבר, ומשכך, הטעם למתן טובת ההנאה אינו נעוץ רק בידידות לשמה, אלא כרוך בו גם היבט אינטרסנטי, הקשור להיותו של מקבל טובת ההנאה עובד ציבור שהנאותן נזקק או יזקק לשירותיו.

אשר על כן, לא מצאתי מקום להתערב בקביעתו של בית המשפט המחוזי ושוכנעתי, כי יש וראוי לאמץ את התרשמותו באשר לטיבם של היחסים ששררו בין השניים.

היסוד הנפשי: כוונת השוחד-ביודעין

32. הלכה ידועה היא, כי אין להרשיע בעבירת שוחד אלא אם כן היתה ללוקח הכוונה הפלילית לקחת שוחד. אין הכרח שגם בנותן השוחד תקנן כוונה דומה. היינו, עבירת השוחד אינה מותנית בהדדיות כוונות הנותן והלוקח. העבירה מושלמת גם אם הצד השני חף מכוונה פלילית, בין שלא היה מודע לכוונת השוחד, ובין שהוא היה מודע לה אך לא סיפק כל תמורה לטובת ההנאה (ראו פרשת יעקובזון דלעיל; פרשת חייט דלעיל; ע"פ 763/77 בריגה נ' מדינת ישראל, פ"ד לב (2) 824. להלן: פרשת בריגה).

המחשבה הפלילית הנדרשת בעבירת השוחד, שהינה עבירת התנהגות, היא מודעות בפועל (או לפחות עצימת עיניים) לטיב המעשה (נטילת השוחד בעד פעולה

הקשורה בתפקיד) ולקיום הנסיבות הרלוונטיות (היותו עובד ציבור). ודוק; לא נדרש כי עובד הציבור יהא מודע לכך שהוא מקבל שוחד. המודעות צריכה להיות מכוונת לרכיבים העובדתיים של העבירה (ראו פרשת בריגה דלעיל). מודעות זו מתקיימת בין אם התכוון עובד הציבור להיטיב עם נותן השוחד ובין אם לאו.

33. כאשר מדובר בהגדרת רכיבי עבירת השוחד על "הלוקח..בעד", צריך שהלקיחה תהיה מתוך כוונה להיטיב עם הנותן. כוונה זו, המלווה את המעשה היא המצביעה על האופי הפסול והנפסד שבמעשה קבלת השוחד. סעיף 20 לחוק העונשין מגדיר מהי מחשבה פלילית. סעיף 20 (ג) (1) קובע כדלקמן :

"לעניין סעיף זה- רואים אדם שחשד בדבר טיב ההתנהגות או בדבר אפשרות קיום הנסיבות כמי שהיה מודע להם, אם נמנע מלבררם".

זהו מצב של עצימת עיניים או עיוורון מכוון. כאשר באים לבחון, בתום גיבוש הראיות אם הוכח היסוד הנפשי, ייתן בית המשפט את דעתו למכלול הראיות ויסיק את המסקנות המתבקשות על-פי הגיון הדברים, הפרשנות הנאותה של ההתרחשויות, מידת האמון שניתן לייחס לעד זה או אחר או לראייה פלונית והכל, על-פי שיקול דעתו של בית המשפט המנוסה, הרואה את העדים, הסוקר את הראיות, המתרשם מהפרשה וחותר לחקר האמת (ראו פרשת לוי דלעיל).

34. שותף אני לקביעתו של בית המשפט המחוזי עת השתית את ממצאיו בדבר היסוד הנפשי באמצעות הפעלת דוקטרינת עצימת עיניים. בענייננו, אין חולק כי המערער חשד בדבר טיב ההתנהגות ובנסיבות. אמנם אין לראות בייעוץ באשר להתאמת הבניה להיתר משום עבירה, ובלבד שמדובר במתן הסברים כיצד לתקן ולהסיר עבירות בניה. שונים הם פני הדברים כאשר עניין לנו במתן ייעוץ כיצד להערים על החוק, כפי שעשה המערער במקרה שלפנינו. מבחינה עובדתית, הלך המערער לביתו של שובל, ייעץ לו כיצד להיערך לביקורת המפקחים, להסתיר, להתגונן, לגלות לו על כל התפתחות או התקדמות בעניינו. התנהגות כגון דא, מבחינת היקפה ובעיקר מבחינת תוכנה, ניכר בה רצון עז לסייע לשובל, בדרכים שונות, לקבל היתר בניה, תמורת שכר הטרחה לבנו מוטי ולמען קידום הליכי גיורה של ג'קלין באותה עת. אין כאן אלא היתממות מצדו של המערער עת הוא מנסה לטעון כי לא היה קשר בין שכר הטרחה לבנו מוטי לבין התנהגותו העניפה והמסועפת לקידום עניינו של שובל.

35. יתרה מזאת. המערער מיוזמתו ועל דעת עצמו פנה למנהל חטיבת רישוי ופיקוח בעירייה, מר זינגר, וביום 11.5.99 שלח לו מכתב, עם העתק למבקרת העירייה, המתאר את ניגוד העניינים שלכאורה עשוי להיווצר ובה ביקש לברר תקינות עבודתו של מוטי מול העירייה (נ/3):

"הנני להודיעך כי בני מוטי אטיאס סיים את לימודיו בבית הספר להנדסאי בנין בשנת 1998. מוטי עובד היום בחב' זום שירותי הנדסה ותפקידו העיקרי בחברה הוא תיאום בין מחלקת התכנון והרישוי במהנדס העיר. הנני מביא לידיעתך".

לטענתו, יש בכך כדי ללמד כי פעל כשורה ובתום לב, שעה שקיבל "הכשר" לפעולותיו, בכך שנאמר לו כי לא תהיה כל בעיה כל עוד ישמור על "המרחק" (ת/24). דא עקא, המכתב לא תיאר באופן מדויק את ניגוד העניינים שעשוי להיווצר. יושם-אל-לב, כי המכתב הדגיש באופן מפורש את אותו "מרחק" ראוי שיש לשמור. נראה לי, כי במקרה דנא עסקינן במענה שמסקנותיו אינן חד משמעיות. מהמענה שקיבל, יש פנים לסבור, כי אף כותבו מודע לבעייתיות שנעה על ציר גבולי מאוד ומשכך גילה הסתייגות מסוימת. זאת, אף בהתאם לאותו מצג עובדתי שהציג המערער בפניו, אשר בדיעבד הסתבר, כי עסקינן במצג שלא תאם את הנסיבות. ברי, כי מתן מצג עובדתי נכון ומהימן היה נתקל במענה שלילי ומוחלט. ממעשיו של המערער עולה, כי גם אם נסתפק במענה שקיבל לאור המצג שהציג, הרי שהלה חרג מהמותר ולא שמר על "המרחק" הראוי שנדרש ממנו. יוצא אפוא, שהמערער החליט שלא לברר את הנסיבות כפי שהן, חרף החשד שהתעורר בליבו. בבוחרו שלא לברר, הרי כמוהו כאדם שבירר והתעלם מתוצאות הברור. לשון אחר; אי הנכונות לברר עשויה אפוא ללמד על כוונתו. לכך מתווספת בקשתו של שובל מהמערער כי "ייתן מילה". הלה, לא רק שלא השיב בשלילה אלא כאמור ציין כי המילים כבר נאמרו. בעניין קוטקס, המערער אף הדגיש בפניו את החשיבות שמוטי עובד בעבורו. המערער טוען, כי לא נתן למוטי או למי מלקוחותיו יחס מועדף. לדידו, יחס מועדף פירושו להוציא אישורים שלא כדין או לקצר הליכים (ראו עמ' 273 לפרוטוקול הדיון). ברי, כי הסוואת חריגות בניה, למשל, על מנת לעבור את הביקורת בהצלחה ללא התעכבויות או "מתן מילה" בעבור הלקוח-מהווים גם מהווים קיצור הליכים.

36. כך או אחרת, מתמלילי השיחות שבין המערער לשובל וקוטקס, עולה כי קיים קשר ישיר בין שכר הטרחה ששולם למוטי לבין מעורבותו של המערער בעניין טופס 4, כאשר המערער היה מודע לקשר זה, פעל למימושו ולא רק עצם עיניו. שובל התחייב

לשלם למוטי סכום של 3500 דולר עת שכר את שירותיו על מנת שהלה יקדם את ענייניו בעירייה. מטרתו בעת שכר את שירותיו היתה שהמערער יקדם את ענייניו. נראה, כי במקרה דנן ידע שובל לנצל את מצוקתו של המערער ואשר לחשיבות גיורה של ג'קלין וכן הצורך לפרנס את מוטי, שהיה בתחילת דרכו. המערער סייע לשובל לקבל את ההיתרים הדרושים לו, חרף חריגות בניה שונות, אשר המערער ידע עליהן. העובדה שהמערער עצמו לא הפיק טובת הנאה לעצמו, אין בה כדי לשנות מן המסקנה האמורה. המערער ניצל את תפקידו כדי לעזור לבנו. במקרה דנן, עמדו לעזרת בית המשפט המחוזי שיחות מוקלטות אחדות בהאזנת סתר בין המערער לבין לקוחותיו של מוטי. המערער התעניין כל פעם בענייניהם. בית המשפט המחוזי הביא בהכרעת דינו קטעים שונים משיחות מוקלטות אלה, ומהן עולה באורח חד משמעי הקשר, ואפילו רוח של התנאה. צדק על כן בית המשפט בממצאיו ובמסקנתו, כי הוכח מעבר לספק, כי עסקינן בטובת הנאה שהיתה מותנית בהתערבות פסולה של המערער, תוך כדי ניצול מעמדו ותפקידו למען עניינים שבהם היו לקוחותיו של מוטי מעוניינים. בזאת הוכחו היסודות הנדרשים להרשעה בעבירה על פי סעיף 290 (א) לחוק. טובת ההנאה היא אשר הניעה אותו לפעול. נראה, כי המערער לא היה פועל באופן נמרץ לולא היו אלו לקוחותיו של בנו. שותף אני למסקנותיו של בית המשפט המחוזי ונראה לי כי בית המשפט המחוזי הדריך עצמו נכונה בקבעו, כי העובדות שהוכחו לפניו מלמדות על היסוד הנפשי והכוונה הפלילית של המערער לקחת שוחד מלקוחותיו של מוטי.

37. צא וראה, כי המעשים בשני האישומים נושאים אופי דומה ושיטת הביצוע היא כמעט זהה. מקובלת עליי, אפוא, קביעתו של בית המשפט המחוזי כי התקיים קשר סיבתי ישיר בין מתן השוחד ובין הפעולות הקשורות בתפקידו של המערער, שהיה באותה עת אחד מנושאי המשרות הבכירות בעיריית ירושלים.

38. בא-כוח המערער טוען, כי לא הוכח ברמת הוודאות הנדרשת בפלילים קיומו של היסוד הנפשי של עבירת השוחד, שכן הטיפול בבקשותיהם של לקוחותיו של מוטי היו כאמור חלק בלתי נפרד משגרת יומו של המערער, שכללה עזרה לאנשים בנושאים שונים ומשכך, אין לומר כי בענייננו עשה המערער מאמץ החורג מגדר הרגיל. לטענתו, מתן שוחד למי שאינו מודע לכך כי הוא מקבל שוחד אינו יכול להיות עבירה מושלמת.

איני מסכים עם טענה זו, בהינתן העובדות בענייננו המקימות את יסודות העבירה. כאמור, בדרך כלל אנו מסיקים את היסוד הנפשי מתוך נסיבות הלקיחה או הנתינה. רק לעיתים נדירות קיימת בצידן גם ראייה מיוחדת (ראו פרשת כליפא דלעיל;

ראו פרשת חייט דלעיל). לטעמי, במקרה דנן התקיים היסוד הנפשי הנדרש בעבירה של לקיחת שוחד.

39. ומן הכלל אל הפרט.

מכלול הנסיבות במקרה דנן מצביע גם מצביע על זיקה הדוקה בין שכר הטירחה שיועד למוטי מטעם לקוחותיו לבין קידום ענייניהם של לקוחותיו. בחינת מעשיו של המערער אינה מותירה מקום לספק, כי הוא ניצל את המעמד ואת הקשרים, שבהם זכה עקב תפקידו, לעשיית המעשים שעשה לקידום ענייניהם של לקוחותיו של מוטי. זאת, בעודו משרת בתפקיד מנהל מחלקה, כעובד ציבור האמון על קידום אינטרס הציבור. למערער היה עניין אישי בקידום ענייניהם של לקוחותיו של מוטי. המערער נזקק לשירותיו של שובל בעניין הגיור וכן לעניין השכר שניתן לבנו מוטי. כך גם שובל נזקק לשירותיו של המערער בעניין היתר הבניה. זולת קשרי העבודה לא היה ביניהם כאמור קשר כלשהו. יודגש, כי המערער בהודעתו הראשונה ת/3, הכחיש כי שוחח עם שובל בענייני עבודה וכן הכחיש כליל כי הדריך את שובל בהסוואת חריגות בניה (ת/5). בית המשפט בהתייחסותו לטענה זו, קבע כהאי לישנא: "משמעות הדברים ברורה, והסבריו, לא רק מאוחרים וכבושים (לאחר שהכחיש כל קשר טלפוני עם שובל, בראשית הודעותיו במשטרה), אלא גם מאולצים וסותרים את המשמעות המילולית של הטקסט" (ראו עמ' 62 להכרעת הדין). עוד קבע בית המשפט, כי "אין חולק, כי הנאשם טיפל בעניינו של שובל (ראו תשובתו לכתב האישום)..מהאזנות הסתר עולה, שהנאשם פעל בעירייה במיוחד על מנת לקדם את הוצאת טופס 4 לשובל" ואף חזר והדגיש בהמשך דבריו, כי "הראיות מלמדות כי הנאשם הוא אשר פעל במיוחד לצורך הוצאת טופס 4 ותעודת גמר לשובל. ובניגוד גמור לעובדה זו, טרח להדגיש כל העת בפני שובל שמוטי הוא שהתאמץ: 'טוב שמוטי רץ. עשה לך את כל העבודה' (שיחה 22, מיום 12.9.99, גיליון 6)" (ראו עמ' 63 להכרעת הדין). בית המשפט דחה את טענתו של המערער לפיה למוטי לא היה קשר להוצאת טופס 4 וקבע כי טענה זו מופרכת על פניה. בית המשפט סיכם וקבע עובדתית, כי "מכלל הראיות והעדויות עולה, כי הנאשם לא יצר הפרדה בין תפקידו לבין האינטרסים האישיים והמשפחתיים שלו" (עמ' 60 להכרעת הדין). עוד קבע, כי "היתה הדדיות ברורה בין מעשי השניים. בתמורה לפעולותיו אלו של הנאשם, שכר שובל את שירותיו של מוטי ושילם לו אלפי שקלים, ואף פעל לקידום גיורה של ג'קלין" (ראו עמ' 75 להכרעת הדין). שותף אני לקביעותיו אלו של בית המשפט המחוזי. בחומר הראיות מצוי בסיס איתן לקביעותיו אלו. המערער היה מודע לכך, כי מטרתו של שובל, שאף הביע זאת כאמור באופן גלוי עת ביקש

שהמערער "ייתן מילה", היתה שהמערער יתערב וישפיע בקידום ההליכים בעניינו. יש קשר הדוק בין העזרה לבין התמורה שנתן המערער.

40. זאת ועוד. בחקירתו לא נתן המערער הסבר סביר לטובות שהעתיר על לקוחותיו של מוטי, ואילו בעדותו טען כי נהג לעשות טובות כאלה ואחרות לכל מי שפנה אליו. ברם, עדותו לא נמצאה מהימנה. טיב הקשר שבין המערער ללקוחותיו של מוטי, תדירותן ואיכותן של הפעולות אשר עשה המערער לטובתן ואמרותיהן של הנפשות הפועלות, מלמדים על כך שהתקיימה אצל המערער המודעות הדרושה למרכיבי היסוד העובדתי של עבירת השוחד (והשוו פרשת יעקובזון דלעיל). אם נבחן את טיב השירות, הרי שהשירות ניתן כהכרת טובה לנותנה והיות ומוטי היה מצוי בראשית דרכו בתחום, יש באותה התנסות אישית (ששכרה בצידה, תרתי משמע) כדי להוביל להמלצה על השירות ובזו מתממשת התמורה. אשר על כן, יש בזאת משום שוחד.

41. לא זו אף זו. מחומר הראיות עולה כי המערער לא עשה טובה אקראית לשובל. מתברר כי במשך תקופה של כארבעה חודשים, מיום 30.6.99, עת הגיש שובל בקשה מהעירייה לקבלת טופס 4 ותעודת גמר לבניין ועד ליום 17.10.99, עת שובל היה ערוך ומוכן לקבלת תעודת הגמר (אשר הונפקו בסופו של יום עבורו) פעל המערער כאמור באופן אינטנסיבי (ומשכך, ברי, כי הדבר אינו שגרתי אלא זה התאמץ מעבר לרגיל בעניינו של שובל, וראו למשל שיחה 25, מיום 22.9.99, גיליון 7, בה המערער אומר לאשתו כי הלך בשביל שובל במיוחד להוציא לו את טופס 4 "ממש בכוח" וחזר על דברים אלו בשיחתו עם מוטי). האזנת הסתר הופסקה כחודש וחצי לאחר ששובל קיבל את תעודת הגמר. במהלך תקופה זו, ציין בית המשפט, "אין ולו שיחת טלפון אחת ביניהם" (ראו עמ' 43 להכרעת הדין). בהיעדר הסבר סביר מצד המערער, ראיות אלו מובילות למסקנה כי "הטובות" שעשה המערער ללקוחותיו של מוטי לא היו מנותקות מהשירותים שנתנו לו אם בעקיפין ואם במישרין, לקוחותיו של מוטי. העולה מהמקובץ, כי קמה ההנחה כי יש בה ליצור מחויבות מצד המקבל כלפי הנותן. פועל יוצא מכך הוא, כי המערער הפלה את יתר האזרחים לרעה. זאת, כאשר הוא אמור להיות נאמן לכלל ציבור האזרחים. גם לאותם אזרחים שאינם מקורבים לו אישית בגין אינטרסים אישיים המנוגדים עניינית לאינטרס הציבור. גם לאותם אזרחים שאינם שוכרים את שירותי בנו.

42. החקיקה במדינת ישראל בנושא השוחד מבוססת בחלקה על עקרונות המשפט העברי (ראו מ' אלון, המשפט העברי - תולדותיו, מקורותיו, עקרונותיו, מהדורה

שלישית, ירושלים תשמ"ח, כרך ג', עמ' 1376-1378). הפניה למשפט העברי עשויה להפרות את הדיון.

בשני מקומות אסרה התורה על קבלת שוחד. נאמר בפרשת משפטים "ושחד לא תקח, כי השחד יעור פקחים ויסלף דברי צדיקים" (שמות כג, ח) וכן נאמר בפרשת שופטים, כי "לא תטה משפט לא תכיר פנים ולא תקח שחד, כי השחד יעור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים" (דברים טז, יט). יוער, כי האיסור נאמר לדיינים. אף שלא נאמר בתורה ובספרות חז"ל דבר באשר להחלת האיסור מלקבל שוחד על עובדי ציבור, הרי שהחל מהמאה ה' ואילך, מתחילה בספרות הפוסקים השוואה בין דין טובי העיר לדין הדיינים. הענקת מעמד של דיינים לטובי העיר ביססה את תוקפם המשפטי של פעולותיהם ותקנותיהם, ויחד עם זאת, הייתה גם התשתית להחלת נורמות התנהגות מחמירות עליהם ולהטלת המגבלות החלות על הדיינים גם על טובי העיר. השוואת מעמדם תכליתה, בין היתר, להבטיח את טוהר המינהל הציבורי, ובכלל זה, איסור קבלת שוחד: "ולאו דווקא דיין אסור בקבלת שוחד, אלא אפילו כל הממונים וכל העוסקים בצרכי ציבור, אף שאין דיניהם דין תורה. ואסורים להטות העניין בשביל אהבה או שנאה, וכל שכן על ידי לקיחת שוחד". (ערוך השולחן, יו"ט סימן ט, סעיף א. מצוטט מא' שוחטמן "כי השחד יעור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים"-טוהר השיפוט וטוהר המינהל הציבורי פרשת השבוע 135 הוצאת משרד המשפטים א' הכהן, מ' ויגודה עורכים (תשס"ג); א' שיינפלד, "נתינת שוחד לעובד ציבור", תחומין ה (תשד"ם) 332, 333). הלכה זו עולה בקנה אחד עם התפיסה המקובלת במשפט העברי ולפיה, נבחרי הציבור פועלים כשלוחי הציבור ומשכך, חלה עליהם חובת נאמנות כלפי הציבור ויש להקפיד עימם שלא ידבק בהם רבב. גישה זו חרשה תלמים בפסיקתו של בית משפט זה ומהווה אבן יסוד במשפט המנהלי הישראלי.

הקפדה יתירה היתה בעבירת השוחד עקב המשמעות המזיקה, מבחינה ציבורית, מוסרית וערכית שבקבלת מתת על ידי בעל סמכות מידי הנותן. והטעם לאיסור קבלת שוחד: "מאי שוחד?- שהוא חד [=אחד]" (כתובות קה, ע"ב), ופירש רש"י: "הנותן והמקבל נעשים לב אחד". רוצה לומר, כי נוצרת הזדהות בין נותן השוחד ובין מקבלו, עד שהם נעשים כגוף אחד "ואין אדם רואה חובה לעצמו" (כתובות קה, ע"ב ד"ה שהוא חד). לשון אחר; מקבל השוחד רואה עצמו שבוי בידי הנותן ומחויב כלפיו, עד שהוא מגיע לכלל זהות אינטרסים עמו ומאבד את אי התלות והענייניות בשיקוליו. האיסור בשוחד אינו רק כשמדובר בשוחד ממון. הכתם שבמעשה השוחד והסטייה מהשוואת אינם דווקא במתת ממון אלא בכל דבר, אשר עלול להביא לתוצאה השלילית האמורה: "ת"ר: ושוחד לא תקח-אינו צריך לומר שוחד ממון, אלא אפילו שוחד דברים

נמי אסור. מדלא כתיב בצע לא תקח" (כתובות קה, עב; ראו גם פרשת לוי, בעמ' 230). חובתו של אדם לנקות עצמו מחשד הבריות קיימת ביתר שאת אצל עובדי ציבור ולפיכך על עובד הציבור לנקות עצמו מכל חשד שמעשיו נעשו לשם הפקת רווח או טובת הנאה לעצמו או למקורביו ומשכך, נקבע על פי ההלכה, כי על הממונים על כספי ציבור ליתן דין וחשבון על מעשיהם (רמ"א, יורה דיעה, הלכות צדקה, סימן רנ"ז, ב). לאמור: "יהא כל אדם נזהר במלאכתו שלא להכניס עצמו בחשד הבריות אף במה שיודע בעצמו שהוא נקי בו" (מ' המאירי, בית הבחירה ליומא, לח, א).

נראה לי, לאור הממצאים שבהכרעת הדין, כי התקיימו יסודות עבירת השוחד. מהדברים האמורים עולה, כי בדין הרשיע בית המשפט המחוזי את המערער בעבירות שיוחסו לו באישומים 1 ו-2.

מעשה מרמה והפרת אמונים

43. הערך המוגן העומד ביסודה של עבירה זו הוא להבטיח שעובד הציבור הנתון במצב של אמון כלפי המדינה, כלפי הציבור, ישתמש בכוחות ובסמכויות שהקנתה לו המדינה, למטרות שלשמן הופקדו בידיו. במסגרת תפקידו חייב עובד הציבור לשרת את האינטרס הציבורי. אל לו להשתמש בכוחות ובסמכויות למטרה זרה או להגשמת כל אינטרס אחר. השימוש בסמכויות ובכוחות שהופקדו בידיו בא לשרת את האינטרס, שהכוח והסמכות באו להגשים, ותו לא. עובד ציבור המפר את האמון שניתן בו והפועל באופן שאינו מגשים את האינטרס שעל מילוי הופקד- מפר אמונים. בכך מתבטא הרצון למנוע מעובד ציבור להימצא במצב דברים שבו בשל קבלת מתת ממי שנזקק לשירותיו הוא מעמיד עצמו במצב של התחייבות ושל ציפייה להדדיות, העשויים להשפיע על שיקול-דעתו השלטוני כמו גם הרצון למנוע מעובד הציבור להימצא במצב של ניגוד עניינים ולהשתמש בסמכויותיו למטרות פרטיות, שכן עצם ההימצאות במצב דברים זה פוגעת באמון הציבור בשירות הציבורי. המטרה של האיסור הפלילי היא להבטיח התנהגות ראויה של עובדי ציבור ולשמור על טוהר מידותיהם (ראו פרשת גנות דלעיל; פרשת הוכמן דלעיל; פרשת לוי דלעיל; פרשת דרוויש דלעיל; ע"פ 884/80 מדינת ישראל נ' גרוסמן, פ"ד לו (1) 405. להלן: פרשת גרוסמן).

ודוק; נקודת המוצא היא כי עובד הציבור חב אמונים לציבור. חובה זו מופרת אם עובד הציבור מעמיד עצמו במצב של ניגוד עניינים (ראו פרשת הוכמן דלעיל).

עבירת מרמה והפרת אמונים: היסוד העובדתי

היסוד העובדתי בסעיף 284 לחוק העונשין, עבירת המרמה והפרת האמונים, מורכב משלושה: רכיב התנהגותי ("מעשה מרמה או הפרת אמונים"), רכיב נסיבתי ("עובד הציבור העושה במילוי תפקידו"), רכיב תוצאתי (מעשה "הפוגע בציבור") (ראו פרשת גרוסמן דלעיל)

הרכיב ההתנהגותי

44. עצם ההימצאות במצב של ניגוד עניינים מקיימת את הרכיב ההתנהגותי שבעבירת המרמה והפרת אמונים. "הפרת אמונים" מבטאת מעילה באמון או אי נאמנות.

הרכיב הנסיבתי

לית מאן דפליג, כי המערער בעניינו הוא עובד הציבור. באשר לתיבה "העושה במילוי תפקידו" - הרי שבדומה לעבירת השוחד, כך גם בעבירת הפרת האמונים - המדובר במעשה שנעשה אגב מילוי התפקיד הציבורי. "העושה" משמעו הן במעשה והן במחדל והפירוש שניתן לביטוי "במילוי תפקידו" הוא גמיש ורחב. אין צורך להצביע על מעשה הכרוך באופן ישיר במילוי התפקיד הרשמי הפורמאלי, אלא די בכך שהעבירה נתאפשרה בשל כך שעובד הציבור המסוים מחזיק במשרה האמורה ומנצל את הסמכות או את הקשרים או את ההשפעה שבידו, היונקים כוחם מהמשרה וממידת השררה שהופקדו בידו. הוזה אומר, כי די במעשה שהוא בזיקה לתפקידו, גם אם הוא מחוץ לגדר סמכותו של עובד הציבור. סעיף 284 לחוק העונשין קובע במפורש, כי מעשה שאפשר שהיה פוגע ביחיד אך אינו פוגע בציבור, בתור שכזה, לא יהווה, פסול ככל שיהא, את העבירה.

הרכיב התוצאתי

הרכיב התוצאתי, היינו: הפגיעה בציבור, מתקיים בכך שהימצאות במצב של ניגוד עניינים פוגעת באמון הציבור במערכת השלטון. אין הכוונה ליסוד תוצאתי, אלא הכוונה היא לרכיב נסיבתי גרידא הנוגע לתכונה המיוחדת שברכיב ההתנהגותי, קרי, מרמה או הפרת אמונים, אשר לפי טיבן וטבען פוגעות בציבור (ראו ע"פ 332/01

מדינת ישראל נ' שבט, פ"ד נז (2) 496. להלן: פרשת שבט; פרשת גנות דלעיל; ע"פ 7318/95 ציוני נ' מדינת ישראל, פ"ד נ (3) 793.

דגש מיוחד מושם במקרה זה על הפגיעה בציבור. לעניין זה חייבת הפרשנות להיות רחבה וגמישה. כוונת המחוקק באמירה זו היא לפגיעה בערך בעל אופי ציבורי או פגיעה באינטרס הציבורי במובנו הרחב וכיוצא בזה. די בלהוכיח כי נגרמה פגיעה בציבור או באמון הציבור במערכת השלטון כדי שיתקיים הרכיב התוצאתי של מעשה "הפוגע בציבור" שבמעשה העבירה (ראו ע"פ 3954/94 מדינת ישראל נ' לב, פ"ד נא (2) 529. להלן: פרשת לב; פרשת הוכמן דלעיל). אמור מעתה, שהפגיעה בציבור אינה חייבת לבוא לידי ביטוי בגרם "נזק חומרי" ממשי דווקא, אלא עשויה לבוא לידי ביטוי גם בגרם "נזק מופשט":

"נראה לי שכל מטרתו של הסעיף הזה היא לשמור על טוהר המידות של עובדי הציבור ולמנוע מעשים אשר אינם יאים לעובדי ציבור, אם כי אותם המעשים כשלעצמם יכולים להיות לפעמים כשרים כשהם נעשים בין פרט לפרט. הדגש הוא על הנגיעה לציבור. במילים אחרות מה שיאה לפעמים לאדם בתור פרט אינו יאה לאותו אדם כשהוא משרת את הציבור" (ע"פ 151/66 גייזלר נ' מדינת ישראל, פ"ד כ (2) 477, 485; ראו גם פרשת לב דלעיל, בעמ' 546; פרשת גרוסמן דלעיל, בעמ' 416).

45. עד כאן פשיטא. המערער ניהל ישיבה משותפת עם ממן ובנו מוטי, שעה שממן היה מיוצג על ידי מוטי, ובעקבותיה הגיעו להסדר. יודגש, כי העובדה שזו התקיימה, בזיקה כלשהי לעבירת הבניה של ממן, אינה מוכחשת ואף לא מוכחש בנוגע לאיטום פתח בביתו של נהרי באמצעות קיר גבס. בית המשפט התייחס לאותה פגישת משולשת בעניין הנוגע לעבירת הבניה של ממן, עניין בו מעורב היה גם מוטי והטעים, כי בכך "העמיד עצמו במצב מובהק של ניגוד עניינים, ואף נטע אצל ממן ההרגשה שהנאשם יכול להושיעו. משכך יש לראותו כמי שהפר אמונים" (ראו עמ' 77 להכרעת הדין). ההסדר הקל עם נהרי מעבר למקובל ולא אושר על ידי המחלקה המשפטית של העירייה. לאחר שהמערער הסביר לממן באופן אישי את הנחיות המחלקה המשפטית, אמר מוטי למערער כי ממן סגר פתח בביתו של נהרי, אשר נפתח בניגוד להיתר, באמצעות קיר גבס. העולה מעדותו של המערער הוא, כי הלה היה מודע לכך שאיטום בקיר גבס אינה דרך המקובלת על העירייה. זאת, בנוסף לעובדה שהוא העביר באופן אישי כאמור את הנחיות לממן. המערער, למרות שידע כי ממן פעל בניגוד להנחיות העירייה, לא עשה דבר בעניין. ואם לא די בכך, הרי שגם הפעם העביר המערער ביקורת

על המפקח ישראלי, הכפוף לו: "אז שיראה מתי יש לו (משפט) כמה שיותר מאוחר יותר בריא..ככה, כי אני לא רוצה שישראלי (המפקח) ילך לעשות לו את זה (את הביקורת), כי הוא מתנקל כנראה" (ראו שיחה 33, מיום 7.10.99, גיליון 7 לתמליל השיחה). לבסוף, גמלה בליבו החלטה: "אני אקח את זה עם משהו ואני אעשה את הביקורת הזאת" (גיליון 8 לתמליל השיחות) ומוטי השיב "עדיף זהו, ואז פותר את הבעיה. חבל" (גיליון 9 לתמליל השיחות). אך בכך לא סגי. המערער הורה למפקח בניה הכפוף לו לערוך ביקורת בדירתו של נהרי, מבלי ליידעו בדבר עבירת בניה זו. עסקינן במידע שהיה נתון ברשותו טרם הביקורת. היתה מוטלת עליו החובה לדווח וליידע. בית המשפט המחוזי הגדיר זאת כ"מרמה ממש" (ראו עמ' 77 להכרעת הדין). המערער הוא עובד ציבור והמעשים שעשה, בין אם המדובר בניהול ישיבה שבעקבותיה הגיעו להסדר המקל מעבר למקובל ובין אם המדובר באי דיווח על עבירת הבניה, קשורים קשר הדוק לתפקידו כמנהל נפת דרום במחלקת הפיקוח על הבניה בעירייה. בכך, כפי שיבואר בהמשך, גם היסוד הנפשי התמלא.

46. כנגד ברקת הוגש כתב אישום בגין בניה ללא היתר בניה בבית אשר בתחום אחריותה של הנפה ושעה שהגיע למשרדי המחלקה שבראשותו של המערער על מנת להגיע להסדר, האחרון הציע לו עזרה בדמות בנו מוטי. בעקבות הסכמתו של ברקת, הוזמן מוטי ונערכה ישיבה בין ברקת ומוטי עם המפקחים, ישיבה שלאחריה קיים המערער ישיבה נוספת במשרדו עם ברקת ומוטי, שעה שברקת כבר היה מיוצג למעשה על ידי מוטי. אין חולק שפגישה זו נתקיימה. אין חולק כי המערער ערך ביקורת "פרטית" בביתו של ברקת. אין חולק שהמערער הוא אשר הודיע לברקת שמוטי לא יטפל בענייניו. המערער לא הכחיש זאת, אלא רק ניסה להסביר באופן כללי כי מוטי פנה אליו בעניין ברקת בטענה שאינו מעוניין להמשיך לטפל בענייניו וכי הוא הבין ממוטי "שזה מסריח" (ראו עמ' 375 לפרוטוקול הדיון). בית המשפט קבע בהקשר זה, כי אין בדבריו של המערער כדי להסביר מדוע הוא אשר הודיע לברקת כי מוטי אינו מעוניין לעבוד עמו, ומדוע מוטי החליט שלא לעבוד עמו. וכלשונו: "לא עלה בידיו לספק הסבר מניח את הדעת לעובדה זו" (ראו עמ' 69 להכרעת הדין). בקצרת האומר יוער, כי מוטי בעדותו הכחיש שייצג את ברקת או קיבל ממנו תשלום. לעומת המערער וברקת, טען מוטי בתחילה כי ג'קלין והוא היו אלה אשר הודיעו לברקת שלא יוכלו לעבוד עמו (ראו עמ' 424 לפרוטוקול הדיון). לאחר שעומת עם דברי ברקת, הסותרים דבריו שלו, קבע בית המשפט כי "הנה כי כן, מוטי נתפס בקלקלתו" והוסיף, כי הלה לא ידע להסביר את הדברים (ראו עמ' 56 להכרעת הדין).

47. כך או אחרת, יש בדברים הנזכרים לעיל כדי ללמד, כי המערער ידע כי גם ממן וגם ברקת הם לקוחות של מוטי בנו. די בקיומו של עניין אישי, כדי לחייב את המסקנה שטיפולו של המערער בנושא הציב אותו במצב של ניגוד עניינים, שאין חולק, כי הוא אחד מביטוייה היותר מובהקים של עבירת הפרת אמונים. הטעמים המונחים ביסוד האיסור הפלילי, ואשר עניינם באמון הציבור ברשויות השלטון, מחייבים כי המערער לא יכניס את עצמו במצב של ניגוד עניינים ולא יעמיד עצמו בפני החשש הסביר לקיומו של ניגוד עניינים אשר עשוי להביאו לשיקולים זרים. גם יסוד הפגיעה בציבור התקיים במעשיו של המערער. כאמור, הפגיעה בציבור אינה מותנית בהכרח בגרימת נזק כספי או חומרי. די שהפרת האמונים בידי עובד הציבור תפגע באמון הציבור במערכת השלטון כדי שהמעשה ייחשב כפוגע בציבור. בעיסוקו האינטנסיבי של המערער בקידום האינטרסים האישיים שהיו לו בעניין, היה משום מעשה של הפרת אמונים, אשר פגע באמונו של הציבור במערכת השלטונית. לעניין זה, אין צורך שבית המשפט יבדוק כל פרט ופרט בנפרד כדי לשאול עצמו האם המערער מקיים את יסודות העבירה של הפרת אמונים ודי בלהשקיף על התנהגותו הכוללת של המערער. איני מסכים עם טענת המערער, כי עניינו אינו נכנס בגדר הפלילים. כל העובדות שפורטו לעיל, מעבירות את המערער לתחום הפלילי. המערער פגע חמורות באינטרס הציבור. המערער העמיד עצמו בניגוד עניינים והעדיף את האינטרסים של ממן ושובל על פני אינטרס הציבור. הגינות, יושר לבב וטוהר המידות הם סימני ההיכר שניתנים בעובד הציבור. תכונות אלו הן עמוד האש ועמוד הענן שיוליכו אותו בדרך. מתפקידו, לאכוף את חוק התכנון והבניה באורח שוויוני ולא סלקטיבי. במעשיו אלו, פגע המערער באמון הציבור בתקינות פעולותיו של המנהל הציבורי ובטוהרו.

עבירת מרמה והפרת אמונים: היסוד הנפשי

48. היסוד הנפשי בעבירה זו, שהינה עבירת התנהגות, הוא מודעות בפועל (או לפחות עצימת עיניים) לטיב הפיזי של ההתנהגות ולקיום הנסיבות הרלוונטיות. כלומר, מודעות בפועל לכך כי נעשתה עבירת מרמה או הפרת אמונים; מודעות בפועל כי הוא עובד ציבור העושה במילוי תפקידו ומודעות בפועל לאפשרות של גרימת התוצאה, שהמעשה פוגע בציבור (ראו פרשת גנות דלעיל; פרשת הוכמן דלעיל). לא נדרש כי העושה, הוא עובד הציבור בענייננו, יהא מודע לכך כי מעשהו מהווה "הפרת אמונים" או כי מעשהו פוגע בערכים שהאיסור הפלילי מבקש להגן עליהם. די בכך שהוא מודע כאמור ליסודות העובדתיים-פיזיים המבססים הפרת אמונים זו. אין לקרוא לתוך היסוד הנפשי של הפרת האמונים יסוד של "אי-יושר" (ראו דנ"פ 1397/03 מדינת ישראל נ' שמעון שבט (לא פורסם)).

גם בהקשר זה עצימת עיניים שקולה כנגד מודעות. על קיומו של היסוד הנפשי ניתן ללמוד מראיות ישירות ומראיות נסיבתיות ובכלל זה חזקת המודעות, כבעבירת השוחד (ראו פרשת הוכמן דלעיל).

יוטעם, כי כשמדובר בסטייה חמורה של עובד הציבור מחובת הנאמנות המוטלת עליו, אין משמעות מעשית לשאלה האם עובד הציבור נתן דעתו לפסול שבהתנהגותו. כך למשל, אם עובד הציבור בבצעו פעולה הקשורה בתפקידו לוקח שוחד או שהתנהגותו נגועה בשחיתות, או שהוא פועל ממניע אישי ובניגוד לאינטרס הכללי, שהוא מופקד על שמירתו, ניתן יהא להרשיעו בעבירה של הפרת אמונים, גם אם יוברר כי עובד הציבור סבר שאין במעשהו משום ביצוע עבירה כלשהי. עם זאת, במקרים שבהם הסטייה מן השורה אינה חמורה מאוד, אף שהיא חמורה דייה כדי למלא את תנאי הפגיעה בציבור, ניתן יהיה להרשיעו רק אם ידע בפועל כי מעשיו אסורים ובכל זאת לא נרתע מביצועם (ראו פרשת שבט דלעיל).

49. ומהתם להכא. המערער היה מודע גם מודע לטיב הפיזי של ניגוד העניינים בו הוא היה מצוי ולנסיבות הפיזיות שעושות ניגוד זה לפוגע בציבור. העובדה שלכאורה לא היה מודע לטענתו לפסול שדבק במעשיו אין בה כדי להעלות ואין בה כדי להוריד. המערער ידע כאמור על האיטום בקיר גבס, כאשר אמצעי זה אינו מקובל על העירייה ודי אם יוזכר, כי הוא אשר מסר את ההנחיות של העירייה לממן. לא רק שלא דיווח והתריע אלא אף הוסיף חטא על פשע, בניסיונותיו לסכל את הביקורת על ידי שליחת מפקח "נוקשה" פחות, אליו הוא עצמו יתלווה. ברי כי האינטרס של בנו מוטי הוא שהעירייה לא תעשה דבר נגד ממון שלא עמד בהסדר, שעה שלעירייה יש אינטרס שממן יעמוד בהסדר. המערער טען כי לא ידע שמוטי מטפל בעניינו של ממון, שכן, מוטי כלל לא היה מעורב בכך (ראו עמ' 363 לפרוטוקול הדיון). בא-כוח המשיבה הקשה על המערער ושאל, כיצד מוטי ידע על הסגירה בקיר הגבס אם לא היה מעורב בעניינו של ממון? בית המשפט הטעים כי המערער לא ידע להסביר זאת ובמידה מסוימת ניסה להתחמק מתשובה ישירה (ראו עמ' 46 להכרעת הדין). כאמור, המערער ידע שממן וברקת הם לקוחותיו של מוטי. מעשיו בעניינם קשורים קשר הדוק לתפקידו. בכך התמלא היסוד הנפשי.

50. מסכים אני להנחה שהציגה המשיבה, אותה אימץ בית המשפט המחוזי, לפיה, במעשיו, ביכר המערער את האינטרסים של בנו (המגלמים את האינטרסים של לקוחותיו) ופעל בניגוד לחובותיו כעובד עירייה. ידיעתה של מבקרת העירייה וידיעתו

של מנהל חטיבת רישוי ופיקוח בעירייה, מר זינגר, בדבר ניגוד העניינים שעשוי להיווצר ואישורם לפעול תוך כדי שמירת "המרחק", אין בהם כדי לשלול את ניגוד העניינים. קל וחומר כאשר עסקינן בידיעה ואישור המבוססים על מצג שאינו תואם כאמור את המציאות העובדתית.

51. על פי התשתית העובדתית שקבע בית המשפט המחוזי, יש להרשיע את המערער בעבירה של הפרת אמונים. המערער ניצל את מעמדו כמנהל מחלקה בעירייה העוסקת בתחום היתרי הבניה, העדיף את האינטרס הפרטי שלו על פני אינטרס הציבור למנוע עבירות בניה ולאכוף את החוק נגד עברייני בניה. בעשותו כן, אף פגע המערער באמון הציבור, שכן אלה שהיו קרובים אליו זכו ליחס מיוחד, שכלל בין היתר אי דיווח על עבירות בניה והדרכה צמודה להסוואת חריגות בניה, כמו גם אכיפת החוק באופן לא שוויוני, בעוד הציבור הרחב, שאינו נמנה עם לקוחות בנו של המערער, היה צפוי, לו בנה באופן שבו ממך בנה, שלא לקבל היתר ואף לעמוד לדין בגין עבירה זו. לא ניתן להתנתק מהעבירות נשוא האישומים 1 ו-2. ניתן להבחין, כי לאורך ארבעת האישומים מסתמנת מוטיבציה לקדם את ענייני לקוחותיו של מוטי, תוך פעילות במצב של ניגוד עניינים. בין אם קיבל תמורה ובין אם לאו, עצותיו כיצד לנהוג ואמרותיו בתמלילי השיחות, מצביעים רובם ככולם על מודעותו לכל יסודות העבירה, שבמסגרת תפקידו, כמי שאמון על אכיפת הוראות חוק התכנון והבניה, הוא מפר אמונים. תפקידו של המערער לאכוף את החוק ולא להערים עליו, תוך העדפת האינטרס של מי שבונה שלא כדין. בהעדפת האינטרס של לקוחותיו של מוטי על פני אינטרס הציבור בכללותו, פעל המערער בניגוד לאינטרס הציבור עליו הוא מופקד ובפעולה זו טמון יסוד של שחיתות (ראו פרשת ביטון דלעיל).

52. מעניין יהא לפנות למשפט העברי בנדון. האיסור בדבר ניגוד עניינים אצל עובדי ציבור במשפט העברי מורכב משלושה מעגלים של נורמות, המצויים זה לפנים מזה. המעגל החיצון, הינו חובתו של כל אדם, ובכלל זה עובד הציבור, להתרחק מחשד הבריות. המעגל האמצעי, עניינו באיסור המוטל על נאמנים לסוגיהם להימצא במצב של ניגוד עניינים. "טובי העיר", היינו, הממונים על הציבור נכנסים לקטגוריה זו. עובד הציבור מצווה אפוא, ככל נאמן אחר, להיזהר מכל פעולה אשר מעורב בה אינטרס זר מלבד טובת הציבור. בפעולה כגון דא יש משום הפרת חובת האמון שעובד הציבור חב כלפי הציבור. המעגל הפנימי, מתייחס באופן ספציפי לעובדי ציבור. היסוד העיקרי לאיסור ניגוד עניינים של עובדי ציבור במעגל זה מקורו בהלכה שקבעו הפוסקים עוד בימי הביניים, ולפיה כאמור, יש להשוות את מעמד עובדי הציבור למעמד הדיינים. ולא בכדי (להרחבה בדבר ניגוד עניינים של עובדי ציבור במשפט העברי, ראו: ר' ש'

קליינמן "מאולמו של הדיין לעולמו של עובד הציבור שלושה דגמים לפתרון מצבים של ניגוד עניינים" דיין ודיון (תשס"ז) הוצאת הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת בר-אילן; נ' רקובר שלטון החוק בישראל (תשמ"ט)).

53. עובדי ציבור כשם כן הם. הם משרתיו של הציבור. הם מראית פני הצדק. אמון הציבור נתון להם ואינטרס הציבור אמור לשמש נר לרגליהם. ברי, שעובדי הציבור הקובעים עבור הציבור נורמות התנהגות, כך למשל באכיפת החוק או בקבלת החלטות אופרטיביות, צריכים לנהוג הם עצמם בלא דופי ורוב, בחינת "קשוט עצמך ואח"כ קשוט אחרים" (בבא בתרא ס, ע"ב). כשעובדי הציבור נגועים בניגוד עניינים, הרי שאמון הציבור בהם הולך ומתערער. מאלפים לעניין זה דברי ה"חזון איש", ר' אברהם ישעיהו קרליץ (המאות ה-19, 20):

"אף אם יסכים האדם על גדלות חכמתו של החכם, לא יחייב את נפשו לשמוע אליו, אחרי שימצא לתלות את הוראתו באיזה נגיעה... ועל ידי זה קם דור ששופט את שופטיו, וכל איש הישר בעיניו יעשה..וכל אורה של העיר, ולפעמים אורה של כל הארץ, מתמלאה שוט לשון, קטטות ומריבות" (חזון איש, פרקי אמונה ובטחון, פרק ג, אות ל).

לגופו של עניין, בהסתמך על הממצאים העובדתיים שנקבעו בבית המשפט המחוזי, ולאחר עיון בראיות שהוצגו בפניי, נחה דעתי כי אשמתו של המערער הוכחה מעבר לכל ספק סביר. המערער, היה מודע למעשיו ולפגם שנפל בהם. אשר על כן, הרשעתו בעבירה של הפרת אמונים ניתנה כדין.

גזר הדין

54. על בית המשפט, בבואו לגזור דינו של אדם, מוטלת החובה להעריך ולשקול נסיבות רבות ומגוונות, כמו למשל, חומרת העבירה ונפיצותה בציבור, הגנה על שלום הציבור וביטחון, הרתעת העבריין ועבריינים בכוח, התגמול שבענישה וכיוצא באלה. במסגרת שיקוליו, כאחד מהשיקולים החשובים, ישים על כפות המאזניים גם את נסיבותיו האישיות של העבריין.

55. העבירות שעבר המערער הן חמורות. במעשיו האמורים, פגע המערער קשות במנגנון אכיפת החוק והשלטת הצדק. העובדה שאין למערער הרשעות קודמות אינה צריכה לשמש לו כנקודת זכות. בדרך כלל לעברייני צווארון לבן אין הרשעות קודמות,

שאם לא כן, לא היו מתמנים לתפקידם. בעבירות של צווארון לבן אין מנוס מנקיטת אמצעי ענישה מחמירים. הסכנה לדמותו של השירות הציבורי ולאופייה של החברה בישראל היא כה גדולה, עד שאין להירתע מנקיטת אמצעי ענישה קשים ומורגשים היטב כלפי עברייני השוחד (ראו פרשת לוי דלעיל). לא נוכל בלעדי שיקולי ההרתעה. עבירות הצווארון הלבן הפכה במדינתנו למעין מכת מדינה. במסגרת מטרת ההרתעה הכללית, רשאי בית המשפט להתחשב לחומרה בנתון זה (ראו ע"פ 5106/99 אבו ניג'מה נ' מדינת ישראל, פ"ד נד (1) 350).

56. באשר לעבירת השוחד, בית משפט זה עמד לא אחת על הצורך לשלוח מקבלי שוחד למאסר בפועל:

"הלכה רווחת ומיוסדת היא, כי עובד ציבור הלוקח שוחד תמורת פעולה הקשורה בתפקידו, אחת דינו להיענש במאסר ממשי. חריגה מן הכלל הזה מותרת רק בהתקיים נסיבות יוצאות דופן; ובמקרה שלפנינו נסיבות כאלה אינן מתקיימות... השיקול המרכזי בענישתן של עבירות מסוג זה הוא הרתעתם של עובדי ציבור אחרים מפני ביצוע עבירות דומות, ושיקול זה אכן מחייב, כפי שכבר צוין, להעניש על ביצוען של עבירות מסוג זה בעונש מאסר שיש עמו כליאה בפועל". (ראו ע"פ 6564/04 סטויה נ' מדינת ישראל (לא פורסם), בעמ' 2, 3).

עבירת השוחד מטבעה גורמת להשחתת מידות במינהל הציבורי. מכאן ההכרח להטיל עונשים מרתיעים על אלה החורגים מן השורה ומביאים לשיבוש דרכי מינהל תקינים. כאן גובר האינטרס הציבורי, שעליו מצווה בית המשפט לשמור. במקרה דנן, חרף העובדה שיש ליתן משקל לנסיבותיו האישיות של המערער ולהתחשב בעובדה כי עצם ההרשעה מהווה עבורו נפילה מאיגרא רמה לבירא עמיקתא, מחייב האינטרס הציבורי ענישה משמעותית במאסר בפועל. במאזן השיקולים הכולל, לא נראה לי כי בית המשפט המחוזי התעלם מגורם כלשהו, שמן הראוי היה לקחתו בחשבון לעניין קציבת העונש המתאים בנסיבות המקרה, והלה התחשב לקולא בנסיבות הנזקפות לזכות המערער ואין אני סבור, כי זה החמיר עם המערער עד שיהא צידוק להתערבות בית משפט זה (ראו פרשת לושי דלעיל).

57. המערער טוען, כי בית המשפט המחוזי התעלם לחלוטין מן המחיר היקר אותו שילם מעצם פתיחת הפרשה וניהול החקירה המשטרית. בטיעונו לעונש, טען כי החל מיום תחילת חקירתו, חייו הפכו "לסיוט", כלשונו. אין למערער אלא להלין על עצמו,

שכן, דווקא ממנו מצפים שבהתנהגותו ישמש אות ומופת לאחרים. רחמנות כלפי עבריינים מסוגו של המערער רק תפגע קשות באמון הציבור בשירות הציבורי ולכן אין מנוס מנקיטת אמצעי ענישה מחמירים (ראו פרשת ל"י דלעיל). כגודל האמון הניתן לו כך גודל האכזבה ממעידתו. ככל שהוא ראוי להערכה בגין פעולות חיוביות שעשה למען הכלל, כפי שפירט בא-כוחו, כך אנשים כמוהו שסרחו ראויים לגינוי, שעה שאלה מנצלים לרעה את מעמדם וסמכותם כמו גם האמון שניתן בהם. אכן, דמותו של האדם העומד לדין וסבלו האישי, מן הראוי שלא ייעלמו לעולם מעיניה של הערכאה השיפוטית הדנה בעניינו, אולם ככל שעולה חומרתו של המעשה מבחינת ענינו של הציבור ומבחינת הפגיעה באמות המידה הערכיות שעל פיהן עליו לנהוג, גם נסוגה מידת הרחמים מפני מידת הדין (ראו ע"פ 234/77 ידלין נ' מדינת ישראל, פ"ד לב (1) (31)).

58. סוף דבר: אני סבור, כי פסק דינו של בית המשפט המחוזי מבוסס ומנומק היטב וכי אין בפי המערער טענה המצדיקה התערבות של ערכאת הערעור בפסק הדין. אשר על כן ולאור כל האמור לעיל, אני מציע לחבריי לדחות את הערעור על שני חלקיו.

ש ו פ ט

המשנה לנשיאה א' ריבלין:

אני מסכים.

ש ו פ ט

השופטת א' פרוקצ'יה:

אני מסכימה.

ש ו פ ט

לפיכך הוחלט כאמור בפסק דינו של השופט ס' ג'ובראן.

ניתן היום, י"ז בחשון תשס"ח (29.10.2007).

ש ו פ ט

ש ו פ ט

המשנה לנשיאה

